

PÄÄOMALAINAN KIRJANPITOKÄSITTELY



Ammattikorkeakoulututkinnon opinnäytetyö

Visamäki, liiketalouden koulutusohjelma

Syksy, 2017

Anne Nikander

Liiketalouden koulutusohjelma

Visamäki

Tekijä	Anne Nikander	Vuosi 2017
Työn nimi	Pääomallainan kirjanpitokäsittely	
Työn ohjaaja	Asta Mattila	

TIIVISTELMÄ

Aiemmin pääomallainana esitettiin tilinpäätöksessä vieraassa pääomassa. Uuden tammikuussa 2016 voimaantulleen kirjanpitolain mukaan pääomallainana voidaan tietyn edellytyksin esittää tilinpäätöksessä oman pääoman eränä. Opinnäytetyön tavoitteena oli selvittää, millaisten edellytysten täytyessä pääomallainan kirjaaminen omaan pääomaan on mahdollista, ja millaisia vaikutuksia valitulla kirjaustavalla yhtiölle on. Opinnäytetyö on kvalitatiivinen tutkimus, jonka aineisto on kerätty pääasiassa eri oikeuslähteistä sekä tilaajan teemahaastattelulla.

Opinnäytetyö rakentuu kolmesta osasta. Ensimmäinen osa muodostuu kahdesta teorialuvusta, jotka toimivat tietoperustana tutkimukselle. Toinen osio pitää sisällään tutkimuksen empiirisen osuuden, jossa tutkitaan pääomallainan lakisäätteisiä vähimmäisvaatimuksia ja pääomallainaan liittyviä erilaisia tilanteita. Seuraavana pääluvussa käsitellään pääomallainan vaihtoehtoisten tasekirjausten edellytyksiä, sekä valitun kirjaustavan vaikutusta mm. yhtiön verotukseen ja vakavaraisuuteen. Lisäksi teemahaastattelun avulla tutkitaan, millaisia tilanteita ja kysymyksiä tilaajan asiakkaiden pääomallainoihin on liittynyt kirjanpidon näkökulmasta.

Opinnäytetyön viimeinen osio sisältää yhteenvedon tutkimuksen tuloksista. Tutkimuksen perusteella voitiin osoittaa ne edellytykset, joita pääomallainalla on oltava, jotta se voidaan kirjata omaan pääomaan. Lisäksi tutkimuksessa nousi vahvasti esiin pääomallainasopimuksen sisältöpainotteisuuden merkitys, jonka perusteella valitulla kirjaustavalla ei ole suoraa vaikutusta esimerkiksi yhtiön verotukseen. Yleisesti ottaen tutkimustuloksista voitiin tehdä johtopäätös, jonka mukaan pääomallainana on kokonaisuus, johon liittyy tulkintaa niin yhtiöoikeudellisesta näkökulmasta, kuin myös kirjanpitoon liittyvän lainsäädännön ja käytänteiden osalta.

Avainsanat pääomallainana, tilinpäätös, oma pääoma, vieras pääoma, kirjanpito

Sivut 36 sivua, joista liitteitä 2 sivua

Degree Programme in Business Administration
Visamäki

Author	Anne Nikander	Year 2017
Subject	A subordinated loan in accounting	
Supervisor	Asta Mattila	

ABSTRACT

The subordinated loan has been previously recognized as liabilities. The Accounting Act was renewed in 2016, after which a subordinated loan could in some cases be recognized for equity. The purpose of the thesis was to find out what kind of subordinated loan can be presented in equity and what kind of effects the accounting method has for the company. The thesis is a qualitative study. The data for the study was collected mainly from different sources of legislation and by theme interview by the subscriber.

The thesis includes three sections. The first part deals with the research knowledge base. The second part is the empirical part of the study, which examines the subordinated loan and related practical situations. The chapter also discusses the method of subscribe for a subordinated loan and the effect of the chosen method on, for example, the company's taxation and capital adequacy. In addition, a subscriber's theme interview examines what kind of situations have been related with the accounting of subordinated loans.

The final section contains a summary of the study. Based on the study, it was determined what kind of subordinated loan can be entered in equity. The study also highlighted the importance of the contents of the subordinated loan agreement. The effect of a subordinated loan, for example on taxation, depends on the character of the loan, instead than how it is presented in the balance sheet. Generally speaking, it can be said that the subordinated loan is a multifaceted financial instrument which requires knowledge of company law and accounting law.

Keywords subordinated loan, financial statement, equity, liabilities, accounting

Pages 36 pages, including appendices 2 pages

SISÄLLYS

1	JOHDANTO.....	1
1.1	Opinnäytetyön tavoitteet, aiheen rajaus ja tutkimuskysymykset	1
1.2	Opinnäytetyön rakenne	2
2	KIRJANPIDON TARKOITUS OSAKEYHTIÖSSÄ.....	3
2.1	Osakeyhtiön tuloslaskelma ja tase	5
2.2	Kansainvälinen tilinpäätöskäytäntö	5
2.3	Osakeyhtiön oman pääoman pysyvyys ja varojen vähentyminen.....	6
3	YHTIÖN PÄÄOMIEN SEKÄ RAHOITUSINSTRUMENTTIEN LUOKITTELU	8
4	PÄÄOMALAINA	11
4.1	Pääomalainan pääoman palautus ja koron maksu	13
4.2	Pääomalainat tilinpäätöksessä ja toimintakertomuksessa	15
4.3	Pääomalainan korkokulujen jaksotus verotuksessa	19
4.4	Pääomalainan vaikutus nettovarallisuuteen.....	19
4.5	Yhtiön osakas pääomalainan antajana.....	20
4.6	Pääomalainan merkitys tilinpäätösanalyysissä	21
4.7	Tilaaajayrityksen asiakkaiden pääomalainat.....	22
5	YHTEENVETO JA POHDINTA.....	24
5.1	Pohdinta	27
5.2	Tulosten arviointi	30
	LÄHTEET	31

Liitteet

Liite 1	Osakeyhtiön tuloslaskelman ja taseen kaava
---------	--

1 JOHDANTO

Kirjanpitolain viimeisin uudistus astui voimaan 1.1.2016. Uudistuksen tavoitteena oli muuttaa kansallista kirjanpitoa ja tilinpäätöstä käsittelevää lainsäädäntöä vastaamaan lähemmin Euroopan Unionin tilinpäätöstä koskevan direktiivin vaatimuksia. Lakiuudistuksen merkittävimpinä teemoina pien- ja mikroyritysten tilinpäätösvaatimuksia kevennettiin sekä mahdollistettiin kirjanpitoaineiston käsittely ja säilytys sähköisessä muodossa. Muiden uudistusten ohella nykyiseen kirjanpitolakiin sisältyy säännös, jonka perusteella myös sellaiset yritykset, joiden tilinpäätös laaditaan kansallisen lainsäädännön mukaan, voivat soveltaa IFRS-standardeja pääomallain kirjanpitokäsittelyssä (KPL 5:5c §).

Opinnäytetyön tilaajana toimii hämeenlinnalainen tilitoimisto, jonka asiakasyrityksistä yhä useamman taseesta löytyy pääomallaina. Pääomallaina eroaa monin tavoin tavallisesta, esimerkiksi rahoituslaitoksen myöntämästä lainasta. Koska kirjanpitolain uudistus on antanut liikkumavaraa pääomallainan tasekäsittelylle, opinnäytetyön aihe on tällä tavoin hyvin ajankohtainen, ja tutkimuksella pyritäänkin antamaan laajasti vastauksia pääomallainaan liittyviin erityiskysymyksiin erityisesti sellaisen saajayhtiön kohdalla, jonka tilinpäätöstä ei laadita kansainvälisten tilinpäätösstandardien mukaan.

1.1 Opinnäytetyön tavoitteet, aiheen rajaus ja tutkimuskysymykset

Pääomallaina on rahoitusmuoto, jonka ottaminen on lainsäädännössä mahdollistettu osakeyhtiöille ja osuuskunnille. Tässä opinnäytetyössä pääomallainaa tutkitaan ainoastaan osakeyhtiön näkökulmasta. Tutkimus koskee erityisesti sellaista osakeyhtiötä, jonka tilinpäätöstä ei laadita kansainvälisten tilinpäätösstandardien mukaisesti.

Opinnäytetyön tarkoituksena on muodostaa pääomallainasta kattava kokonaiskuva, jolloin tunnetaan pääomallainan erityispiirteet ja pääomallainaan liittyvät erilaiset tilanteet lainsäädännön ja kirjapidon käytänteiden osalta. Tutkimuksen tavoitteena on selvittää, miten pääomallaina tulee käsitellä tilinpäätöksessä ja millaisia seurauksia valitulla kirjaustavalla on.

Tutkimuksen pääkysymykset ovat, mikä on pääomallaina ja miten sitä käsitellään kirjanpidossa. Tutkimukselle on asetettu alakysymys, jonka avulla pääkysymyksen vastausta pyritään täydentämään. Alakysymys on, millaisia vaikutuksia valitulla pääomallainan kirjanpitokäsittelyllä on verotukseen ja tilinpäätösanalyysiin.

1.2 Opinnäytetyön rakenne

Opinnäytetyö rakentuu kolmesta osiosta, joista ensimmäisenä on kahden pääluvun mittainen tutkimuksen tietoperusta. Tutkimuksen empiirinen osuus esitellään keskimmäisenä osiona neljännessä pääluvussa. Opinnäytetyön viimeinen osio sisältyy viidenteen päälukuun. Luku pitää sisällään pohdintaa tutkimustuloksista ja tutkimukselle asetettujen tavoitteiden toteutumisesta.

Opinnäytetyön tietoperusta on jaettu kahteen päälukuun. Ensimmäisessä teorialuvussa käsitellään osakeyhtiön tunnusomaisia piirteitä yhtiömuotona, osakeyhtiön kirjanpidon tarkoitusta sekä selvennetään, mitä kansainvälisellä tilinpäätöskäytännöllä tarkoitetaan. Toisessa teorialuvussa käsitellään osakeyhtiön pääomarakennetta, rahoitustarpeen syntyä, sekä yhtiön pääomien, että rahoitusinstrumenttien jaottelua oman ja vieraan pääoman ehtoihin instrumentteihin niiden ominaisuuksien perusteella. Tietoperustan keskeisimmät aiheet ovat kirjanpidon oikeellisuuden, sekä oman pääoman pysyvyyden ja pääomarakenteen merkitys. Opinnäytetyön tietoperustan lähteenä ovat voimassa oleva lainsäädäntö, ammattikirjallisuus ja asiantuntija-artikkelit. Taloushallinnon alan luonteeseen kuuluu jatkuva muutos, joka aiheuttaa myös lähteiden valinnalle erityisiä vaatimuksia. Ammattikirjallisuuden ja asiantuntija-artikkeleiden osalta on kiinnitetty erityistä huomiota tiedon ajantasaisuuteen.

Opinnäytetyön toisena osiona on tutkimuksen empiirinen osuus. Pääluvussa käsitellään pääomalainaa yleisellä tasolla sen lakisääteisten edellytysten näkökulmasta. Alaluvuissa käsitellään pääomalainan pääoman ja koron palauttamista, pääomalainan kirjanpitokäsittelyä ja pääomalainan kirjaustavan vaikutusta verotukseen ja tilinpäätösanalyysiin. Lisäksi omassa alaluvussa käsitellään sitä, millaisia piirteitä tilaajan asiakkaiden pääomalainasopimukseen liittyy ja millaisia tilanteita pääomalainojen käsittelyyn on kirjanpidon näkökulmasta liittynyt. Opinnäytetyö on toteutettu kvalitatiivisena tutkimuksena. Tutkimusaineisto kerätty eri oikeuslähteistä sekä teemahaastattelulla. Kirjallisten lähteiden osalta primäärilähteinä on käytetty kansallista lainsäädäntöä, hallituksen esityksiä ja IFRS-standardeja, kirjanpitolautakunnan sekä verohallinnon antamia ohjeita ja lausuntoja. Sekundäärilähteenä empiirisessä osuudessa on käytetty ajantasaista ammattikirjallisuutta ja asiantuntija-artikkeleita.

Opinnäytetyön viimeisessä osiossa on tehdyn tutkimuksen yhteenveto, jossa analysoidaan tutkimuksen keskeisiä tuloksia sekä pohditaan pääomalainaan liittyviä tilanteita tutkimustulosten osalta hieman yleisemmin. Lisäksi viimeisessä pääluvussa käsitellään tutkimustulosten luotettavuutta ja toistettavuutta sekä pohditaan, kuinka tutkimukselle asetetut tavoitteet on saavutettu.

2 KIRJANPIDON TARKOITUS OSAKEYHTIÖSSÄ

Osakeyhtiö on yhtiömuotona itsenäinen oikeushenkilö. Osakeyhtiön omistus perustuu lähtökohtaisesti rajoittamattomasti hankittaviin ja luovutettaviin määräosuuksiin, osakkeisiin (OYL 1:2 §, OYL 1:4 §). Osakkeenomistajilla on yhtiön velvoitteita koskien rajoitettu vastuu. Tällä tarkoitetaan sitä, että osakkaat vastaavat yhtiön sitoumuksista ainoastaan sijoittamallaan pääomalla. Vastaavasti osakkeenomistaja hyväksyy sen, että osakeyhtiön osakepääoma on luonteeltaan pysyvää, ja yhtiön varoja voidaan jakaa ainoastaan osakeyhtiölain mahdollistamissa rajoissa. Ylintä päätösvaltaa osakeyhtiössä käyttää osakkeenomistajien muodostama yhtiökokous. Jokainen osake oikeuttaa yhtäläiseen oikeuteen yhtiön päätöksenteossa, jollei yhtiöjärjestyksessä määrätä toisin (OYL 1:7§).

Osakeyhtiö on kaikissa tapauksissa toiminnastaan kirjanpitovelvollinen, riippumatta harjoitetun liiketoiminnan luonteesta tai laajuudesta (KPL 1:1 §). Kirjanpitovelvollisuus tarkoittaa yrityksen johdon velvollisuutta huolehtia siitä, että yrityksen liiketapahtumien perusteella syntyvä ja niitä kuvaava kirjallinen aineisto (kuten tositteet ja kirjeenvaihto) kootaan ja säilytetään, ja että niistä laaditaan määräaikojen puitteissa kirjanpitolakia ja hyväksyy kirjanpitoa noudattaen yrityksen kirjanpito. Kirjanpitovelvollisuus koskee myös osakeyhtiön kaupparekisteriin merkitsemistä edeltävää aikaa. Osakeyhtiön osakkaat ovat kirjanpitovelvollisia myös ennen yhtiön kaupparekisteriin merkitsemistä edeltävästä toiminnasta. Lisäksi osakeyhtiön konkurssipesä on kirjanpitovelvollinen, jos se jatkaa osakeyhtiön harjoittamaa toimintaa. (KPL 1:1 §.)

Osakeyhtiön kirjanpidolla on erilaisia perustehtäviä. Erilläänpilotettävän tarkoituksena on erottaa yrityksen liiketapahtumat sidosryhmien tapahtumista. Kirjanpito on rekisteri, johon tallennetaan yrityksen ja sen sidosryhmien välisiä liiketapahtumia eli menoja ja tuloja sekä rahoitustapahtumia juoksevassa kirjanpidossa. Kirjanpidon tärkein tehtävä on osakeyhtiön tuloksen laskeminen. Kirjanpitovelvollisen liiketoimintaa tarkastellaan tilikausittain, jolloin toiminnan tulos muodostuu kyseisen aikavälin tuloista ja menoista. Tilikauden päätteeksi laaditaan tilinpäätös, jonka tärkein periaate määrittellään kirjanpitolaisissa (1336/1997). Tilinpäätöksen on annettava oikeat ja riittävät tiedot yhtiön toiminnan tuloksesta ja taloudellisesta asemasta (Ihantola, Leppänen, Kuhanen & Sivonen 2008, 13.) Kirjanpidon kolmas tehtävä on hyväksikäyttötehtävä. Ulkoiset sidosryhmät saavat erityisesti tilinpäätöksestä lain edellyttämää jatkuvaa ja määrämuotoista tietoa informaatiota tarvitsemiinsa tarkoituksiin. Kirjanpito on perustana muun muassa osakeyhtiön tuloverotukselle, arvonlisäverotukselle sekä rahoittajien tekemille arvioille esimerkiksi yritystutkimuksen sekä luottotietotoiminnan yhteydessä. Kirjanpito on myös osakeyhtiön johdon tietolähde toiminnan suunnitteluun, ohjaukseen, valvontaan sekä tiedottami-

seen. Lisäksi kirjanpitoa tarvitaan osakeyhtiölain tarkoittaman vapaan pääoman selvittämisessä varojen jakoa varten. (Kaisanlahti & Leppiniemi 2017.)

Kirjanpito kuvaa osakeyhtiön kaikkia tilikauden aikaisia liiketapahtumia. Kirjanpidossa noudatetaan lähtökohtaisesti suoriteperustetta, jolloin liiketapahtuman kirjaus tapahtuu sinä ajankohtana, jolloin hyödyke siirtyy myyjältä ostajalle, riippumatta siitä, milloin hyödykkeelle sovittu hinta suoritetaan (KPL 2:3 §). Kirjanpito on järjestettävä siten, että liiketapahtumia voidaan tarkastella sekä aika- että asiajärjestyksessä (KPL 2:4 §). Osakeyhtiön tilikauden pituus on normaalisti 12 kuukautta. Osakeyhtiön toimintaa aloitettaessa, päättäessä tai tilikauden päättymisajankohtaa muutettaessa, tilikauden pituus voi poiketa tästä, mutta on aika enintään 18 kuukautta. (KPL 1:4 §.)

Kirjanpitolaki velvoittaa osakeyhtiötä laatimaan jokaisen tilikauden päätteeksi tilinpäätöksen. Kirjanpitolain edellyttämiä tilinpäätösasiakirjoja ovat tuloslaskelma, tase sekä suuryritysten osalta rahoituslaskelma, jotka tulee esittää liitetietoineen. Lisäksi julkiset osakeyhtiöt, muut kuin pien- ja mikroyritykset sekä yleisen edun kannalta merkittävät yhteisöt laativat toimintakertomuksen, jossa kuvataan toiminnan kehittymistä ja tuloksellisuutta, taloudellista tilannetta sekä merkittävimpiä riskejä ja epävarmuustekijöitä. (KPL 3:1 §, 3:1a §.) Tilinpäätöksen on annettava oikea ja riittävä kuva yhtiön toiminnan tuloksesta sekä taloudellisesta asemasta. Tilinpäätöksessä tulee noudattaa olennaisuusperiaatetta. Tällä tarkoitetaan, että tilinpäätöksessä tulee esittää seikat, joiden pois jättäminen tai väärin ilmoittaminen voisi vaikuttaa päätöksiin, joita tiedon käyttäjät tilinpäätöksen perusteella tekevät. Olennaisuutta arvioitaessa tulee kiinnittää huomiota kokonaisuuteen. Yksittäinen seikka saattaa olla epäolennainen, mutta usea samankaltainen seikka vaikuttaa kokonaisuuteen. (OYL 3:2§.) Olennaisuutta ei määritellä lainsäädännössä, vaan se jää kirjanpitovelvollisen arvioitavaksi. Olennaisuuden vaatimus koskee sekä tilikauden aikaista kirjanpitoa, että tilinpäätöstä.

Kirjanpito toimii perustana osakeyhtiön varojen jakamiselle. Osakeyhtiön varojen jakamisesta osakkeenomistajille säädetään osakeyhtiölaissa. Varoja voidaan jakaa voitonjakona (osinkona), vapaan oman pääoman rahastosta, osakepääomaa alentamalla, omia osakkeita hankkimalla ja lunastamalla tai yhtiön purkauduttua ja rekisteristä poistuttua. Kaikki muut tapahtumat, jotka vähentävät yhtiön varoja tai lisäävät sen velkoja, ovat laitonta varojenjako, jollei tapahtumille ole liiketaloudellista perustetta. (OYL 13:1 §.) Varojen jaon sääntelyyn liittyy olennaisesti velkojiensuoja. Osakeyhtiön varoja on mahdollista jakaa vain niissä tilanteissa, joissa yhtiön maksukyky ei vaarannu (OYL 13:2 §).

Yhtiökokous päättää varojen jakamisesta osakkeenomistajille (OYL 13:6 §). Varojen jaon edellytyksenä on, että yhtiö ei ole maksukyvytön eikä varojen jakaminen aiheuta maksukyvyttömyyttä (OYL 13:2 §). Viimeksi vahvistettu tilinpäätös toimii jakopäätöksen perusteena. Jaossa on otettava huomioon

yhtiön taloudellisessa asemassa mahdollisesti tapahtuneet tilinpäätöksen jälkeiset muutokset (OYL 13:3 §). Maksukyvyyn salliessa yhtiö voi jakaa vapaan oman pääoman, lukuun ottamatta yhtiöjärjestykseen mahdollisesti kirjattua jakamatta jätettäviä varoja ja kirjanpitolain mukaisesti taseeseen merkittyä kehitysmenoa (OYL 13:5 §).

2.1 Osakeyhtiön tuloslaskelma ja tase

Tuloslaskelman ja taseen rakenne (liite 1) määritellään kirjanpitoasetuksessa (KPA 1–2 §, 6 §). Tuloslaskelma osoittaa nimensä mukaisesti liiketoiminnan tuloksen tilikauden ajalta. Tuloslaskelmassa osakeyhtiön liikevaihdosta ja muista tuotoista vähennetään liiketoiminnasta aiheutuneet kulut määrättyssä järjestyksessä. Näin voidaan tarkastella tuloksen lisäksi myös sitä, millaisista tekijöistä yhtiön tulos on syntynyt. Tuloslaskelma kuvaa liiketoiminnan tulosta, mutta ei anna tietoa yrityksen taloudellisesta tilasta. Tuotot ja kulut esitetään tuloslaskelmassa ilman arvonlisäveroa.

Tase on laskelma, joka kuvaa rahamääräisesti osakeyhtiön tilinpäätöspäivän taloudellista asemaa. Taseessa on kaksi puolta: vastaavaa, joka osoittaa yhtiön varallisuuden muodossa sen, mihin rahaa on käytetty sekä vastattavaa, joka osoittaa rahan lähteen. Vastaavaa-puoli jaetaan kahteen pääryhmään, joista pysyvissä vastaavissa esitetään erät, joiden on tarkoitus tuottaa tuloa useana tilikautena, kuten aineettomat ja aineelliset hyödykkeet sekä pitkäaikaiset sijoitukset. Vaihtuvissa vastaavissa esitetään yrityksen vaihto-omaisuus, saamiset, rahoitusarvopaperit sekä rahat ja pankkisaamiset.

Vastattavaa-puolella esitetään osakeyhtiön oma ja vieras pääoma sekä mahdolliset tilinpäätössiirrot. Yhtiön vakavaraisuus perustuu oman ja vieraan pääoman suhteeseen (Leppiniemi & Walden 2017). Mitä suurempi oman pääoman osuus on, sitä suurempi osuus toiminnasta on katettu pääomasijoituksilla ja tulorahoituksella velkarahoituksen sijaan.

2.2 Kansainvälinen tilinpäätöskäytäntö

Suuri osa suomalaisista osakeyhtiöistä laatii tilinpäätöksensä voimassaolevan kansalliseen lainsäädännön perustuvan tilinpäätöskäytännön mukaisesti (Finnish Accounting Standards, FAS). Liiketoiminnan sekä sijoittamisen kansainvälistymisen myötä tilinpäätöksen laatimisperiaatteiden yhtenäistäminen eri maiden välillä on muuttunut tärkeämmäksi. Yhtenäistämistä on pyritty edistämään laatimalla kansainvälisiä tilinpäätöskäytäntöjä. Kansainvälisestä tilinpäätöskäytännöstä puhuttaessa tarkoitetaan yleensä jotakin seuraavista:

- Euroopan Unionin 4. ja 7. yhtiöoikeudellisen direktiivin mukaisesti laadittu tilinpäätös.
- International Accounting Standards Boardin (IASB) julkaisemien laskentaperiaatteiden, IAS/IFRS-standardien, mukaan laadittu tilinpäätös.

- U.S. GAAP:n eli Yhdysvalloissa noudatettavien laskentaperiaatteiden sekä Financial Accounting Standards Boardin (FASB) sitovien lausuntojen pohjalta laadittu tilinpäätös. (Tomperi 2015, 223.)

Euroopan Unionin (EU) tilinpäätösdirektiivit velvoittavat kaikkia jäsenvaltioita. Direktiiveissä säädetään kuitenkin ainoastaan tilinpäätöksen laatimisesta, ja juoksevasta kirjanpidosta säättäminen on jätetty valtioiden lainsäädännön tehtäväksi. Kyseiset direktiivit ovat 1997 Suomessa voimaantulleen kirjanpitolain ja -asetuksen perustana. Direktiivit koskevat kaikkia osakeyhtiömuotoisia yrityksiä, joskin pienyrityksiin kohdistetaan erikseen määriteltyjä huojennuksia. (Leppiniemi & Walden 2017.) Direktiivien taustalla on pyrkimys lisätä tilinpäätösinformaation läpinäkyvyyttä ja vertailtavuutta, mutta koska direktiivit eivät sisällä laajasti säännöksiä tilinpäätöksen laatimisesta, useat yritykset tuottavat tilinpäätösinformaatiota yksityiskohtaisempien IASB:n ja FASB:n standardien mukaisesti. (Tomperi 2015, 223.)

Julkisesti noteerattujen yhtiöiden tulee laatia tilinpäätöksensä IAS/IFRS-standardien mukaan. Vaatimus perustuu Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseen (EY) N:o 1606/2002, IAS-asetukseen (Eurlex 2002). Muiden osakeyhtiöiden osalta standardien käyttömahdollisuudesta säädetään kansallisessa lainsäädännössä. IASB on antanut vuonna 2009 pk-yrityksille suunnatun kevennetyn IFRS-normiston jota ei kuitenkaan toistaiseksi ole otettu käyttöön (Leppiniemi & Walden 2017). Suomessa IAS-asetus on implementoitu vuonna 2004 voimaan tulleilla kirjanpitolain muutoksilla. Hallituksen esityksessä (HE 2004/126) todetaan, että sopeutettaessa kirjanpitolainsäädäntöä kohti IFRS:n vaatimuksia, ei IFRS:n soveltamismahdollisuutta haluta estää niiltäkään osakeyhtiöiltä, joita IAS-asetus ei koske. Lain valmistelutöissä kuitenkin edellytetään tilintarkastajan käyttöä myös niiden yhtiöiden osalta, joilla ei muuten olisi velvollisuutta valita tilintarkastajaa.

2.3 Osakeyhtiön oman pääoman pysyvyys ja varojen vähentyminen

Jokaisella osakeyhtiöllä on osakepääoma, jonka määrä perustuu osakeyhtiölakiin. Yksityisen osakeyhtiön vähimmäispääoma on 2.500 euroa ja julkisen osakeyhtiön 80.000 euroa. (OYL 1:3 §.) Osakepääoma on luonteeltaan pysyvää. Sen tarkoituksena on toimia viimeisenä puskurina turvaamassa velkojien saamia sekä pääomasijoittajien omaisuuden säilymistä ainakin osittain. (Lehtonen, Mökkönen, Töyrylä, Seulu & Tammenkoski 2017.) Osakepääoman turvaamiseksi osakeyhtiölaissa säädetään niistä toimenpiteistä, joihin on ryhdyttävä, jos osakeyhtiön varat vähentyvät niin, että osakepääoma vaarantuu. Jos osakeyhtiön varat vähenevät niin, että yhtiön oma pääoma on negatiivinen, on hallituksen viipymättä tehtävä osakepääoman menettämisestä ilmoitus kaupparekisteriin (OYL 20:23 §). Ilmoituksella yhtiön talouden heikko tila saatetaan sidosryhmien tietoon. Kaupparekisteri-ilmoituksen tekemisen laiminlyönti voi johtaa siihen, että ilmoituksen tekemisen laiminlyöneet hallituksen jäsenet ja toimitusjohtaja

joutuvat vahingonkorvausvastuuseen, jos yhtiön taloudellisesta tilasta tietämättömälle velkojalle aiheutuu taloudellista vahinkoa (OYL 22:1 §).

Velvollisuus ilmoittaa osakepääoman menettämisestä koskee sekä yksityistä että julkista osakeyhtiötä. Arvioitaessa oman pääoman riittävyttä, taseessa esitettävään omaan pääomaan voidaan tehdä joitain korjauksia. Omaan pääomaan voidaan tällöin lukea pääomalaina, poistoero, vapaaehtoiset varaukset sekä omaisuuden pysyvät ja olennaiset arvonnousut. Pääomanlisäysten käytössä on noudatettava erityistä varovaisuutta ja niistä on annettava perusteltu selvitys toimintakertomuksessa tai taseen liitetietona niiden yhtiöiden osalta, jotka eivät KPL 3:1 § velvoittamana laadi toimintakertomusta (OYL 20:23 §). Selvitys on annettava myös niissä tapauksissa, joissa tilinpäätöksen yhteydessä laadittu tase osoittaa oman pääoman olevan negatiivinen, mutta osakeyhtiön hallitus kuitenkin katsoo, ettei velvollisuutta kaupparekisteri-ilmoituksen tekoon ole.

Kaupparekisteri-ilmoituksen yhtiön oman pääoman negatiivisuudesta voi välttää siinä tapauksessa, että tilanteen havaittuaan hallitus ryhtyy välittömästi riittäviin toimiin yhtiön oman pääomatilanteen korjaamiseksi ja nämä toimet korjaavat yhtiön oman pääoman negatiivisuuden (Kyläkallio 2012). Jos oman pääoman määrää voidaan lisätä riittävästi pääpiirteittäin samassa ajassa, joka kuluisi pääoma-aseman varmistamiseen sekä rekisteri-ilmoituksen tekoon, voidaan rekisteri-ilmoituksen antamiselta vältyä (Reinikainen 2014a). Osakepääoman menettämistä koskeva rekisteri-ilmoitus voidaan poistaa, mikäli uuden rekisteri-ilmoituksen liitteenä olevan taseen tai muun luotettavan selvityksen mukaan oma pääoma on yli puolet osakepääomasta. Edellä tarkoitetun taseen tai muun selvityksen on oltava tilintarkastettu, jos yhtiöllä on lain tai yhtiöjärjestyksen mukainen velvollisuus valita tilintarkastaja (OYL 20:23 §.)

Julkisen osakeyhtiön kohdalla varojen vähentymisestä todetaan lisäksi, että hallituksen on välittömästi laadittava tilinpäätös ja toimintakertomus taloudellisen tilan selvittämiseksi, jos havaitaan että yhtiön oman pääoman määrä on alle puolet osakepääomasta. Yhtiökokous tulee järjestää kolmen kuukauden kuluessa tilinpäätöksen laatimisesta. (OYL 20:23 §.)

Osakeyhtiölaki mahdollistaa erilaisia vaihtoehtoja oman pääoman vahvistamiselle. Yhtiöön voidaan sijoittaa varoja tekemällä sijoitus osakepääomaan, sijoitetun vapaan oman pääoman rahastoon tai antamalla pääomalaina (OYL 8:2 §, 9:1 §, 12:1 §). Vastikkeellinen pääomasijoitus voidaan hankkia osakeannin kautta, jolloin yhtiö luovuttaa uusia tai hallussaan olevia osakkeita (OYL 9:1 §). Sijoittaja saa tällöin osakkuusaseman yhtiössä ja muihin osakkaisiin nähden lähtökohtaisesti yhdenvertaisen aseman yhtiön päätösvaltaan ja varojen jakoon. Yhtiön tappiota on mahdollista kattaa osakepääomaa alentamalla siltä osin, kuin osakepääoman määrä ylittää osakeyhtiölain mukaisen vähimmäismäärän, eikä osakepääomaa alenneta alle yhtiöjärjestyksessä mahdollisesti määrätyn osakkeiden yhteenlaske- tun nimellisarvon (OYL 3:5 §).

3 YHTIÖN PÄÄOMIEN SEKÄ RAHOITUSINSTRUMENTTIEN LUOKITTELU

Liiketoiminnan luonne synnyttää rahoitustarpeen. Yhtiömuotona osakeyhtiön syntymiseen on vaikuttanut tarve yritystoiminnan rahoittamiselle. Osakeyhtiön tuotannontekijät ja tuotteet kulkevat reaali-prosessissa, jonka rinnalla rahaprosessissa kulkevat hyödykkeistä maksettavat vastikkeet. Yrityksen on tyypillisesti maksettava tuotannontekijöiden synnyttämät maksut ennen lopputuotteesta saatavia tuloja. Tämän reaali-prosessin viiveen lisäksi yrityksen on voitava rahoittaa liiketoiminnan vaatimia investointeja. Rahoitustarvetta voidaan pyrkiä kattamaan liiketoiminnan kerryttämän tulorahoituksen lisäksi erilaisilla rahoitusinstrumenteilla. (Lautjärvi 2015.) Rahoitusinstrumentti on sopimus, jonka perusteella sen toiselle osapuolelle syntyy rahoitusvaroihin kuuluva erä ja toiselle osapuolelle rahoitusvelkaa tai oman pääoman erä (Tomperi 2015, 236). Rahoitusinstrumentit voidaan jakaa niiden taloudellisen luonteen ja niitä koskevan sääntelyn perusteella oman ja vieraan pääoman ehtoihin sijoituksiin (Lautjärvi 2015).

Oma pääoma on nimensä mukaisesti osakeyhtiölle kuuluvaa pääomaa, jolla ei yhtiön normaalitoiminnan aikana ole takaisinmaksuvelvoitetta. Luonteeltaan oma pääoma voidaan jaotella sijoitettuun omaan pääomaan sekä sisäisesti aikaansaatuun pääomaan. Osakepääoma ja sijoitukset vapaan oman pääoman rahastoon ovat sijoitettua pääomaa. Sisäisellä rahoituksella puolestaan tarkoitetaan yhtiön tulorahoitusta sekä yhtiön varallisuuden arvonnousua (Leppiniemi 2009, 71). Osakeyhtiölain mukaan oma pääoma jaetaan sidottuun omaan pääomaan sekä vapaaseen omaan pääomaan. Sidottuun pääomaan kuuluu osakepääoma, ylikurssirahasto, arvonnkorotusrahasto ja vararahasto. Muut rahastot, kertyneet voittovarot sekä tilikauden voitto tai tappio ovat vapaata omaa pääomaa. (OYL 8:1 §.) Osakeyhtiön oman pääoman esittäminen perustuu kirjanpitoasetuksen (1:6 §) mukaiseen tasekaavaan (liite 1).

Oman pääoman varsinaisina tunnusmerkkeinä pidetään sijoituksen takaisijaisuutta, sidotun pääoman pysyvyyttä, sekä sijoituksen vakuudettomuutta. Oman pääoman vahvimpana tunnusmerkkinä pidetään takaisijaisuutta, osakesijoituksen viimesijaista residuaalia eli jäännösarvoa ja maksunsaantiasemaa yhtiön toiminnan aikana ja sitä purettaessa. Oman pääoman epävarsinaisina tunnusmerkkeinä pidetään tavallisesti sijoituksen jako-osaisuutta, siihen liittyvä kontrollioikeutta sekä sijoituksen ajallista pysyvyyttä eli perpetuaalisuutta. Osakkeenomistajan asema osakeyhtiössä on residuaalinen, koska osakkeenomistaja jakaa yhtiön viimesijaista jäännösarvoa, yhtiön tuottojen ja sitoumusten kattamisen jälkeen jäljelle jäävää tuottoa tai omaisuutta. Oman pääoman residuaalisuus tarkoittaa käytännössä myös osakkeenomistajan sijoituksen viimesijaisuutta vieraan pääoman sijoittajiin nähden sekä yhtiön toiminnan aikana sekä toisaalta yhtiön maksukyvyttömyystilanteissa. Tyypillisesti oman pääoman ehtoinen sijoitus tehdään ennalta määräämättömäksi ajaksi, jolloin sijoittaja saa

vastikkeeksi osakeyhtiön antamia osakkeita. Oman pääoman ehtoinen sijoitus "erääntyy" käytännössä takaisin maksettavaksi vasta, kun osakeyhtiön toiminta päättyy yhtiön purun tai konkurssin johdosta. (Lautjärvi 2015.)

Vieraalla pääomalla tarkoitetaan yrityksen velkoja. Vieraaseen pääomaan voi sisältyä yritykseen vieraan pääoman ehdoin sijoitettuja varoja sekä toiminnan myötä syntyneitä osto- ja siirtovelkoja. (Leppiniemi & Walden 2017.) Vieras pääoma jaetaan lyhytaikaiseen sekä pitkäaikaiseen vieraaseen pääomaan. Lyhytaikaisen vieraan pääoman maksuaika on alle vuosi. (KPL 4:7 §). Vieraan pääoman tyypillisinä tunnusmerkkeinä pidetään sijoituksen sopimusperusteisuutta, määräaikaaisuutta, velan tuoton ja pääoman kiinteämääräistä takaisinmaksua, muodollisen kontrollioikeuden puuttumista, maksurajoitusten puuttumista sekä velkojen lähtökohtaisesti samansijaista keskinäistä maksunsaantiasemaa sekä velkojen parempaa maksunsaantisemaa osakeyhtiön osakkaisiin nähden. Velkarahoitus perustuu sopimukseen, jonka perusteella sijoittaja luovuttaa pääomaa yhtiön käyttöön. Velkasuhde on voimassa ennalta määritellyn ajan ja sen ehtoista, kuten pääoman takaisinmaksusta ja korkotuotosta sovitaan osapuolten kesken. Velallisen osakeyhtiön mahdollinen tappiollisuus ei vaikuta velkojan oikeuteen periä saataviaan, mutta residuaalioikeutta yhtiön varoihin velkarahoittajalla ei lähtökohtaisesti ole. Tyypillisesti velkojan saavat eivät ole sidotut esimerkiksi yhtiön toiminnan tulokseen, vaan ne ovat kiinteämääräisiä. Velkojalle ei tavallisesti ole annettu kontrollioikeutta yhtiön toimintaan, sillä velkojan tavoitteena on tyypillisesti ainoastaan valvoa yhtiön toimintaa sekä maksukykyisyyttä oman sijoituksensa takaisinmaksun sekä sille maksettavan korvauksen toteutumisen osalta. (Lautjärvi 2015.)

Rahoitusmarkkinoiden kehityksen ja sopimusvapauden kasvun myötä oman ja vieraan pääoman ehtoisten rahoitusinstrumenttien rinnalle on kehitetty uusia rahoitusmuotoja, jotka sisältävät sekä oman että vieraan pääoman piirteitä. (Hynninen & Raatikainen 2012.) Tällaisia rahoitusmuotoja, jotka taloudellisen luonteensa sekä sisältökeskeisen arvioinnin puolesta sijoittuvat oman ja vieraan pääoman väliin, kutsutaan välipääomarahoitukseeninstrumenteiksi (Mähönen & Villa 2012, 104), vaikkakin yhtiöoikeudellisesti on aina kyse joko omasta tai vieraasta pääomasta (Hynninen & Raatikainen 2012). Välipääomarahoitukselle on tyypillistä, että osakkeen tavanomaisesti tuottamia oikeuksia ja velvollisuuksia muutetaan puuttamalla jako-osaisuuteen, pysyvyyteen sekä tuotto- ja kontrolliominaisuuksiin siten, osakkeen muodossa hankitun sijoituksen luonnetta muutetaan vieraan pääoman ehtoisuuden suuntaan. (Mähönen & Villa 2012, 104.) Välirahoitusinstrumentit eivät lähtökohtaisesti oikeuta käyttämään äänivaltaisiin osakkeisiin verrattavaa päätösvaltaa yhtiössä. Välirahoituksen tuotto riippuu sekä rahoitusehdoista että yhtiön menestyksestä. Välirahoituksen ehdoissa sijoitetun pääoman tuotto määritellään yleensä jako-osatomaksi. Välirahoitus ei siten tuota jako-osuutta toiminnan ylijäämästä, vaan sijoitetulle pääomalle maksetaan tuottoa etukäteen sovittu määrä.

(Hynninen & Raatikainen 2012.) Rahoitusinstrumenttiin voidaan vastavasti sisällyttää ehtoja, joiden perusteella velan luonne muuttuu lähemmäksi oman pääoman ehtoista sijoitusta. Tällaisena ehtona voi olla esimerkiksi pääomalle maksettavan korvauksen määräytyminen yhtiö tuoton perusteella, pääoman takaisinmaksun viimesijaisuus, velan eräpäivättömyys sekä velallisyhtiön informaatiovelvollisuuden ja velkojan kontrollioikeuden lisääminen (Mähönen & Villa 2012, 104).

Rahoitus sopimukseen voidaan osapuolten sopimuksella sisällyttää sellaisia sopimusoikeudellisia erityisehtoja, kovenanteja, joiden tarkoituksena on turvata velkojan asemaa. Velallisyhtiölle asetetaan tavallisesti rahoitus sopimuksen voimassaoloajalle informaatioon tai menettelytapoihin liittyviä velvoitteita tai taloudellisia ja toiminnallisia edellytyksiä tai rajoitteita. Kovenanteilla ei tarkoiteta velallisyhtiön velkojalle antamaa vakuutusta esimerkiksi annettujen tilinpäätöstietojen oikeellisuudesta tai mahdollisten oikeudenkäyntien tai vaateiden puuttumista. (Lautjärvi 2015.) Pääomalanasopimukseen on mahdollista sisällyttää sellaisia kovenanteja, jotka eivät ole ristiriidassa osakeyhtiölain säädösten kanssa. Leppiniemen ja Lounasmeren (2017) mukaan kovenanteja voidaan yleisesti luokitella ehtojensa perusteella seuraavasti:

- Ilmoitusvelvollisuus: velallisen on raportoitava luotonantajalle sovitusta seikoista, kuten vakavaraisuutensa ja maksuvalmiutensa kehitymisestä.
- Ennakkosuostumus: luottosopimuksessa voidaan sopia joitakin sellaisia toimenpiteitä, joihin velallisyrittäjä tarvitsee luotonantajan suostumuksen. Tällaisia toimenpiteitä voivat olla esimerkiksi lisäluottojen ottaminen, osingon jakaminen, merkittävä investointi, merkittävä ulkopuolinen sitoumus tai yrityksen merkittävien osien myyminen.
- Sopimusehtojen muuttaminen: luottosopimukseen voi sisältyä ehto koron nostamisesta tai alentamisesta esimerkiksi tietyn vakavaraisuusasteen kohdalla.
- Sopimuksen irtisanominen: lainasopimukseen voi liittyä ehto luotonantajan mahdollisuudesta irtisanoa sopimus esimerkiksi tietyn suuruisen vakavaraisuuden heikkenemisen johdosta.

4 PÄÄOMALAINA

Pääomalaina on välipääomarahoitusinstrumentti, joka kirjattiin ensi keran vuonna 1997 voimaantulleeseen osakeyhtiölakiin. Uudistuksen taustalla oli tarve lisätä yritysten rahoitusvaihtoehtoja ja löytää sellaisia ratkaisuja, joilla oli mahdollista vahvistaa lamavuosien aikana osakeyhtiöiden heikentyneitä taseita (HE 89/1996). Pääomalainan kuvataan vastaavan suurelta osin jo aiemmin oikeuskäytännössä tunnettua vakautettua lainaa. Pääomalainan tarkoituksena on hankkia osakeyhtiöön sellaista pääomaa, joka yhtiön vakavaraisuutta arvioidessa voidaan laskea kuuluvaksi omaan pääomaan, mutta joka ei kuitenkaan anna velkojalle päätösvaltaa velallisyhtiössä. Hallituksen esityksessä mainitaan pääomalainan tarkoituksena olevan yhtiön vakavaraisuuden parantaminen osakepääomaan sijoittamista joustavammin, jotta näin voidaan helpottaa osakeyhtiöiden mahdollisuutta hankkia sijoituksia kansainvälisiltä rahoitusmarkkinoilta. Pääomalainan tyypillisin käyttötarkoitus on osakeyhtiön oman pääoman menettämisestä seuraavan kaupparekisteri-ilmoituksen välttäminen, mutta pääomalainaa voidaan käyttää myös pääoman vahvistamiseen tavanomaisena rahoitusmuotona (Leppiniemi 2009, 87).

Pääomalaina perustuu sopimukseen, jonka vähimmäisehdot luetellaan osakeyhtiölaissa. Osakeyhtiölain tarkoittaman pääomalainan tulee täyttää vähintään seuraavat edellytykset:

- Lainan pääoma ja korko saadaan maksaa yhtiön selvitystilassa ja konkurssissa vain kaikkia muita velkoja huonommalla etuoikeudella.
- Pääoma saadaan muutoin palauttaa ja korkoa maksaa vain siltä osin kuin yhtiön vapaan oman pääoman ja kaikkien pääomalainojen määrä maksuhetkellä ylittää yhtiön viimeksi päättyneeltä tilikaudelta vahvistettavan tai sitä uudempaan tilinpäätökseen sisältyvän taseen mukaisen tappion määrän.
- Pääoman tai koron maksamisesta yhtiö tai sen tytäryhteisö ei saa antaa vakuutta. (OYL 12:1 §.)

Muilta osin pääomalainaan on sovellettava seuraavia ehtoja:

- Sopimus pääomalainasta on tehtävä kirjallisesti, jotta vähimmäisehdot voidaan todentaa. Pääomalainan ehtojen muutos tai vakuuden antaminen on pätemätön, mikäli se on ristiriidassa pääomalainan vaatimusten kanssa.
- Mikäli pääomalainan korkoa ei tilinpäätöksen perusteella voida maksaa, se siirtyy maksettavaksi ensimmäisen sellaisen tilinpäätöksen perusteella, jolla se voidaan maksaa.
- Pääomalainoilla on keskenään yhtäläinen oikeus yhtiön varoihin, jollei muuta ole yhtiön ja pääomalainojen velkojien kesken sovittu.
- Pääomalainat merkitään taseeseen erillisenä eränä. (OYL 12:2 §.)

Jos pääomalainan pääoma palautetaan, korkoa maksetaan tai lainalle annetaan vakuus muutoin kuin osakeyhtiölain tarkoittamalla tavalla, katsotaan kyseessä olevan laitton varojenjakko (OYL 12:1 §). Tällaisessa tapauksessa varojen saajalla on velvollisuus palauttaa yhtiöstä saadut varat, jos hän on tiennyt tai hänen olisi pitänyt tietää, että varojen jakaminen on tapahtunut osakeyhtiölain määräysten vastaisesti. Lisäksi palautettaville varoille on maksettava korkoa korkolaissa tarkoitetun voimassaolevan viitekoron mukaan (OYL 13:4 §.)

Pääomalainassa on piirteitä sekä oman että vieraan pääoman ehtoisestä rahoituksesta. Pääomalainaan sisältyy vahvana vieraan pääoman tunnusmerkkinä takaisinmaksuvelvollisuus, vaikkakin osakeyhtiölain vaatimuksiin sisältyy edellytys pääoman palautuksen takasijaisuudesta. Lainan takasijaisuus vieraaseen pääomaan nähden ei kuitenkaan synnytä velkojalle ääni-oikeutta tai muitakaan hallinnoimisoikeuksia yhtiössä (Hynninen & Raatikainen 2012). Pääomalainasopimukseen on mahdollista sisällyttää erityisiä ehtoja, joilla velkojan asemaa on mahdollista parantaa. Ehdot eivät kuitenkaan voi olla ristiriidassa pääomalainaa koskevien osakeyhtiölain säännösten kanssa. Pääomalainalle ei esimerkiksi voi maksaa edes osapuolien yhteisestä sopimuksesta korkoa tai muuta hyvitystä, jos osakeyhtiön asettamat maksun edellytykset eivät täyty. Osakeyhtiölaki voi myös muilta osin asettaa rajoituksia kovenanteista sopimiselle. Osakeyhtiön päätösvalta on osakeyhtiölain perusteella ainoastaan yhtiön toimivilla hallintoelimillä, jolloin yhtiöllä ei voi esimerkiksi olla velvollisuutta eikä toisaalta myöskään oikeutta antaa yhtiön ulkopuolisen tahon vaikuttaa päätöksentekoon. Jollolla on velvollisuus toimia huolellisesti sekä yhtiön etua edistäen (OYL 1:8 §), jolloin yksittäisen velkojan edun ajaminen ei voi tulla kyseeseen.

Pääomalainan käyttötarkoitus on tavallisesti oman pääoman vahvistaminen tai yhtiön muiden velkojen takaisinmaksun turvaaminen (Lautjärvi 2015). Pääomalainan antaja on usein osakeyhtiön osakas, mutta käytännössä lainanantajana voi toimia kuka tahansa. Pääomalainaa voidaan hankkia myös konvertoimalla, eli muuntamalla yhtiöllä jo olevia, kuten tavallisia luottoja tai ostovelkoja oman pääoman ehtoiseksi rahoitukseksi. (Reinikainen 2014a.) Pääomalainaa voidaan muuntaa sijoitukseksi oman vapaan pääoman rahastoon, käyttää osakkeen merkintähinnan tai osakepääomasijoituksen maksuun. Muuntaminen edellyttää kuitenkin pääomalainasopimuksen osapuolten yhteistä sopimusta. (OYL 12:1§.) Muunto koskee myös lainan pääomalle kertynyttä, maksamatta jäänyttä korkoa. Jos osakepääoman korotukseen liittyy osakeanti, velkojasta tulee osakkeenomistaja. (Immonen & Nuolimaa 2017, 175.) Samoin tapahtuu, kun pääomalainalla kuitataan osakkeiden merkintähinta. Muunnoissa yhtiöön ei tehdä lisäsijoitusta, vaan omaa pääomaa vahvistetaan taseen sisäpuolisin järjestelyin. Muuntojen yhteydessä on huomionarvoista velkojan roolin muuttuminen vieraan pääoman ehtoisestä sijoittajasta oman pääoman ehtoiseksi sijoittajaksi. Näin ollen sijoittaja luopuu velkojan oikeuksistaan ja hyväksyy sen, että sijoitettu pääoma on mahdollista saada takaisin ainoastaan osakeyhtiölain vaatimusten mukaan laaditun pääomalainasopimuksen ehtojen mukaisesti.

Osakeyhtiö hallitus voi pääsääntöisesti tehdä päätöksen vieraan pääoman ehtoisen rahoituksen ottamisesta. Päätös varojen jakamisesta puolestaan tehdään yhtiökokouksessa (OYL 13:6). Jos pääomallainan ehdoilla rajoitetaan jakokelpoisten varojen käyttöä tai velkojalle maksettavan korvauksen määrä perustuu esimerkiksi yhtiön liikevaihtoon tai myyntikatteeseen, hallitus ei voi tehdä päätöstä lainan ottamisesta, vaan päätös jää yhtiökokouksessa päätettäväksi.

Leppiniemi (2008, 67) on tulkinnut nykyisen osakeyhtiölain perusteluista pääomallainojen siirtyvän muiden velkojen tapaan toimintaa jatkavan yrityksen maksettavaksi silloin, kun osakeyhtiö muutetaan osuuskunnaksi tai henkilöyhtiöksi. Pääomallainan ehdot eivät ehdottomasti ole voimassa toisessa yritysmuodossa, sillä pääomallainasta säädetään osakeyhtiölaissa. Koronmaksuun liittyvät rajoitteet säilynevät kuitenkin sellaisenaan. Velkojalla on oikeus vastustaa yhtiömuodon muuttamista, jollei pääomallainasopimuksessa sovita toisin.

Nykyinen osakeyhtiölaki on tullut voimaan 21.7.2006. Nykyisen osakeyhtiölain säännöksiä sovelletaan vain sellaisiin pääomallainoihin, joista on tehty sopimus nykyisen lain voimassaoloaikana. Ellei toisin sovita, tätä ennen sovittujen lainojen osalta sovelletaan pääosin vanhaa osakeyhtiölakia (734/1978). (Kokko-Lehtinen 2017.)

4.1 Pääomallainan pääoman palautus ja koron maksu

Pääomallainan pääoman ja koronmaksuun käytettävissä olevat varat määritellään maksuhetken vapaan oman pääoman ja pääomallainojen sekä viimeisimpään tilinpäätökseen kuuluvan taseen mukaisen tappion erotuksena (kuva 1). Käytännössä arvioinnin perustana tulee käyttää viimeisintä vahvistettua tilinpäätöstä. On kuitenkin otettava huomioon, että koska pääomallainojen ja koron maksun edellytysten arviointi on sidottu maksuhetkeen, maksuun käytettävissä olevien varojen määrän laskemisessa on otettava huomioon tilinpäätöksen jälkeen tapahtuneet mahdolliset vapaan oman pääoman tai pääomallainojen määriä pienentävät tapahtumat, kuten varojen jako tai aiempi pääomallainan maksu. (Reinikainen 2014b.) Lisäksi maksuhetkellä on huomioitava mahdollinen yhtiön taloudellisen tilan huonontuminen kuluvalle tilikaudella. Pääomallainan pääomaa tai korkoa ei voi huolellisuusperiaatteen nojalla maksaa, jos on syytä olettaa, etteivät lain mukaiset maksun edellytykset täyty. (HE 89/1996.) Vastaavasti varovaisuuden periaatteen nojalla kuluvalle tilikauden aikana mahdollisesti kertyneet voittovarot eivät kasvata pääoman palautukseen tai koron maksuun käytettävissä olevien varojen määrää ennen uuden tilinpäätöksen laatimista (Reinikainen 2014b).

Vapaa oma pääoma		100 000
Pääomalainat	+	50 000
Taseen osoittama vahvistettu tappio	-	60 000
Pääomalainan maksuvara	=	40 000
<hr/>		
Vapaa oma pääoma		100 000
Pääomalainat	+	50 000
Taseen osoittama vahvistettu tappio	-	160 000
Ei pääomalainan maksuedellytystä	=	-10 000

Kuva 1. Pääomalainan maksuedellytyksen laskeminen

Mikäli lainaehtoissa ei sovita toisin, yhtiön voitonjakokelpoinen tulos on käytettävä sopimus oikeudellisen periaatteen nojalla ensisijaisesti pääomalainan koron maksuun. Pääomalainan ehdoissa voidaan sopia, että voitonjakokelpoiset varat käytetään määrättyssä suhteessa osin koron maksuun ja osin osingonjakoon. Korke on mahdollista sopia esimerkiksi kiinteämääräiseksi vuotuisiksi koroksi tai se voidaan sitoa voimassaolevaan viitekorkoon. Pääomalainan ehdoissa voidaan sopia erikseen korosta myös niiden tilikausien osalta, joilta vahvistetun tilinpäätöksen perusteella korolle ei synny maksuedellytyksiä. Muuten korko lasketaan yleisten velvoiteoikeudellisten periaatteiden mukaan myös näiltä tilikausilta. (HE 89/1996.)

Pääomalainan korkojen ja muiden kulujen kirjanpitokäsittelyn lähtökohdanna on pääomalainan kirjaustapa. Vieraaseen pääomaan kirjatun pääomalainan korot ovat lähtökohtaisesti elinkeinoverolain mukaan yhtiön verotuksessa vähennyskelpoisia kuluja (EVL 2:18 §). Pääomalainan korkokulut esitetään tuloslaskelmassa muiden korkokulujen tapaan, jolloin koron maksu vaikuttaa suoraan yhtiön tilikauden tulokseen. Jos yhtiölle on aiheutunut vieraaseen pääoman kirjatusta pääomalainasta muita kuluja, kuten esimerkiksi lainopillisten tai kirjanpidollisten kysymysten asiantuntijoille maksettavaa konsultointipalkkioita, ne vähennetään tuloslaskelmassa ja elinkeinoverotuksessa korkokulujen tapaan (EVL 2:7 §).

Korkojen tai muun hyvityksen suorittaminen omaan pääomaan kirjatulle pääomalainalle vaikuttaa taseeseen omaa pääomaa vähentävästi, samoin kuin esimerkiksi osingonjako (Honkamäki 2016). IFRS:n mukaan laaditussa tilinpäätöksessä omaan pääomaan kirjatulle pääomalainalle maksettava korko vähennetään omasta pääomasta, ottaen huomioon tuloverotukseen liittyvä verovaikutus (IAS 32:35). Jos tällaiseen pääomalainaan liittyy asiantuntijapalkkiota tai muita kuluja, jotka olisivat ilman pääomalainaa jääneet toteutumatta, ne käsitellään korkokulujen tapaan oman pääoman vähennyksenä verovaikutus huomioiden (IAS 32:37). Jos asiantuntijapalkkio tai muu kulu liittyy sellaiseen pääomalainaan joka jää toteutumatta, se kirjataan kuluksi tilikaudelle. Kirjanpitolausuntakunta ei ole antanut toistaiseksi ohjetta

siitä, menetelläänkö koron käsittelyssä IAS 32:n edellyttämällä tavalla silloinkin, kun tilinpäätös laaditaan FAS:n mukaan. Aihetta ei käsitellä myöskään kirjallisuudessa.

4.2 Pääomalainat tilinpäätöksessä ja toimintakertomuksessa

Osakeyhtiölaki velvoittaa esittämään pääomalainan taseessa omana eränä. Muilta osin pääomalainan kirjanpitokäsittelystä säädetään kirjanpitolaissa. Kirjanpitolautakunta on antanut nykyisen osakeyhtiölain voimaantulon jälkeen EU:n tilinpäätösdirektiiveihin perustuvan lausunnon, jonka perusteella pääomalainoja ei voida esittää omassa pääomassa (KILA 1787/2006). Lausunnon perusteella pääomalainat on esitetty omana eränä vieraassa pääomassa aina kirjanpitolain 1.1.2016 voimaantulleeseen uudistukseen saakka. Uutta kirjanpitolakia valmistelleessa työryhmässä on keskeisenä kysymyksenä ollut esillä se, millä tavoin pääomalaina tulee kirjata taseeseen, jotta tilinpäätös antaa yhtiön taloudellisesta asemasta oikean ja riittävän kuvan (HE 89/2015). Lakiuudistuksen myötä omassa pääomassa voidaan esittää erillisenä eränä sellainen pääomalaina, jota osakeyhtiö pitää ehdoiltaan oman pääoman luonteisena siten kuin IAS-asetuksella hyväksytyissä tilinpäätösstandardeissa omaan pääomaan luettavilta arvopapereilta edellytetään (KPL 5:5c §). Arvion siitä, täyttääkö pääomalaina omaan pääoman merkitsemisen edellytykset, tekee kirjanpito-velvollinen itse. Kyseessä on tahdonvaltainen säännös, joka ei veloita merkitsemään pääomalainaa omaan pääomaan, vaan ainoastaan antaa siihen mahdollisuuden. Myös oman pääoman tunnusmerkit täyttävät pääomalainat voidaan edelleen esittää vieraassa pääomassa (Lydman 2016, 47).

Jos pääomalaina halutaan esittää tilinpäätöksessä oman pääoman eränä, tulkinta oman pääoman ehtoisuudesta tehdään IAS-säännösten perusteella riippumatta siitä, sovelletaanko osakeyhtiön tilinpäätöksessä muuten IAS/IFRS-säädöksiä. Kirjanpitolaissa tai sen perusteluissa ei täsmennetä, mitä standardia pääomalainan kirjanpitokäsittelyssä tulee soveltaa, sillä standardit sisältöineen muuttuvat jatkuvasti. Standardien tulkinta ja ajantasaisuuden varmistaminen jää näin kirjanpito-velvollisen tehtäväksi. Tällä hetkellä oman ja vieraan pääoman jaottelusta säädetään standardissa IAS 32 "Rahoitusinstrumentit: esittämistapa". Standardissa määritellään pääsääntöisesti oman pääoman ehtoiseksi sellaiset rahoitusinstrumentit, joiden perusteella velkojalle syntyy oikeus velallisyhteisön varoihin, sen kaikkien velkojen vähentämisen jälkeen. Rahoitusvelasta puolestaan on kyse silloin, kun velallisella on sopimukseen perustuva velvollisuus luovuttaa toiselle yhteisölle käteisvaroja tai muita rahoitusvaroja, tai velvollisuus vaihtaa rahoitusinstrumentteja sellaisin ehdoin, jotka saattavat osoittautua epäedullisiksi. (Halonen, Jalkanen-Steiner, Johansson, Kyrölä, Nurmo, Pyykkönen, Sundvik, Suomela, Tolvanen, Torkkel, Torniainen, Tuomala & Vesikukka 2013, 313-317.)

Rahoitusinstrumenttien tosiasiallinen luonne ja oikeudellinen muoto vastaavat useimmissa tapauksissa toisiaan. Pääomalaina ovat tyyppiesimerkki

rahoitusinstrumentista, jossa on sekä oman, että vieraan pääoman piirteitä. IAS 32:ssa painotetaan, että jaottelun oman ja vieraan pääoman välillä tulee perustua rahoitusinstrumenttien oikeudellisen muodon sijasta niiden tosiasialliseen luonteeseen (IAS 32:18). Standardin mukaan kyseessä on lähtökohtaisesti rahoitusvelka, jos instrumentin pääomaan sisältyy velan takaisinmaksuvelvollisuus tai pääomalle maksettavaan tuottoon sisältyy maksuvelvollisuus. Rahoitusinstrumentti voidaan tästä huolimatta kuitenkin luokitella oman pääoman ehtoiseksi, jos instrumentilla on sopimusehdoin todennettava omaa pääomaa vastaava pysyvyys. Tällainen pysyvyys voidaan katsoa olevan sellaisella lainalla, jonka velkojalla ei ole oikeutta vaatia pääoman palautusta tai koron maksua, eikä velallisella vastaavasti ole velvollisuutta maksusuorituksiin sopimusehtojen nojalla. Velallisyhtiölle voi jäädä mahdollisuus maksaa velan pääoma pois, mutta pakottavia ehtoja ei lainasopimukseen voi sisällyttää. Standardin vaatimus ei estä myöskään koronmaksua kokonaan. Omaan pääomaan luokiteltavan rahoitusinstrumentin koronmaksu on mahdollista esimerkiksi tilanteissa, joissa yhtiöllä on mahdollisuus osingonjakoon. Yhteisölle on jäätävä mahdollisuus välttyä maksuilta, jotta instrumentti voidaan sisällyttää oman pääoman eräksi. Olennaista on, että velallisella on säilyttävä oikeus päättää pääoman tai koronmaksuun liittyvistä ehdoista. (Halonen ym. 2013, 313-317.)

Hallitus on nykyistä kirjanpitolakia koskevassa esityksessä (HE 89/2015) määritellyt lainan oman pääoman ehtoisuuden edellytyksiksi lainan takaisinmaksun takasijaisuuden, lainan eräpäivättömyyden sekä lainalle maksettavan tuoton sitomisen sellaiseen tilanteeseen, jossa yhtiöllä olisi mahdollisuus myös osingonmaksuun. Esityksen perusteluissa edellytetään, että jos pääomalaina esitetään oman pääoman eränä, on yhtiön esitettävä päätöksen perustelut luotettavalla tavalla, esimerkiksi lainasopimuksen ehtoihin sisällytettynä. Sellaista sitoumusta, joka on luonteeltaan selkeästi velkaa, ei voida lukea oman pääoman eräksi, vaikka sopimus olisi nimetty pääomalainaksi. Merkitystä ei siis ole sillä, millä tavalla sopimus on otsoikoitu. Myös kirjanpitolautakunta on antanut omaehtoisen lausunnon (KILA 1950/2016), jossa käsitellään kirjanpitolain vuonna 2016 voimaantulleita uudistuksia. Lausunnossa määritellään oman pääoman tunnusmerkeiksi samat edellytykset, jotka mainitaan hallituksen esityksessä.

Sisältöpainotteisuuden periaatteen perusteella oikeaa kirjaustapaa valittaessa tulee huomiota kiinnittää pääomalainasopimuksen tosiasialliseen sisältöön eikä ainoastaan sen oikeudelliseen muotoon (KPL 3:3 §). Kirjanpitolautakunta on ohjeistanut yleisellä tasolla (KILA 1775/2006), että epäselvissä tilanteissa oikea kirjaustapa tulee ratkaista noudattamalla kolmipor-taista päättelytapaa. Tällöin sopimuksen tai asiakirjan sisältö on määrittävä sen nimikkeen sijasta. Sisältö puolestaan on alisteinen sille, että sopimusehtoja tosiasiasa sovelletaan myös käytännössä. Osakeyhtiölain perusteluissa pääomalainan luonteen ratkaisuperusteena pidetään ensisijaisesti osapuolten tarkoitusta (HE109/2005).

Kirjanpitolautakunnan yleisohjeen (1950/2016) mukaan pääomalaina, joka saadaan merkitä omaksi pääomaksi, esitetään taseen oman pääoman ryhmässä viimeisenä, omana erillisenä eränään (kuva 2).

Vastattavaa
 OMA PÄÄOMA
 Osake-, osuus- tai muu vastaava pääoma
 Ylikurssirahasto
 Arvonkorotusrahasto
 Muut rahastot
 Sijoitetun vapaan oman pääoman rahasto
 Vararahasto
 Yhtiöjärjestyksen tai sääntöjenmukaiset rahastot
 Käyvän arvon rahasto
 Muut rahastot
 Edellisten tilikausien voitto (tappio)
 Tilikauden voitto (tappio)
 Pääomalainat

Kuva 2. Pääomalainan esittäminen omassa pääomassa.

Vieraaseen pääomaan kirjattu pääomalaina esitetään kirjanpitolautakunnan yleisohjeen (KILA 1987/2006) mukaan joko pitkäaikaisen vieraan pääoman tai lyhytaikaisen vieraan pääoman ensimmäisenä eränä (kuva 3). Jako lyhytaikaisen ja pitkäaikaisen velan välillä tapahtuu kirjanpitolain mukaan, jolloin pitkäaikaiseksi velaksi katsotaan vuoden tai sitä pidemmän ajan kuluttua erääntyvä velka (KPL 3:7 §). Jos on todennäköistä, että pääomalaina erääntyy yhtä vuotta pidemmän ajan kuluttua, se merkitään pitkäaikaiseen vieraaseen pääomaan (KILA 1787/2006).

Vastattavaa	Vastattavaa
VIERAS PÄÄOMA	VIERAS PÄÄOMA
Pitkäaikainen	Lyhytaikainen
Pääomalainat	Pääomalainat
Joukkovelkakirjalainat	Joukkovelkakirjalainat
Vaihtovelkakirjalainat	Vaihtovelkakirjalainat
Lainat rahoituslaitoksilta	Lainat rahoituslaitoksilta
Takaisinlainat työeläkevakuutuslaitoksilta	Takaisinlainat työeläkevakuutuslaitoksilta
Saadut ennakot	Saadut ennakot
Ostovelat	Ostovelat
Rahoitusvekselit	Rahoitusvekselit
Velat saman konsernin yrityksille	Velat saman konsernin yrityksille
Velat omistusyhteisyrityksille	Velat omistusyhteisyrityksille
Muut velat	Muut velat
Siirtovelat	Siirtovelat

Kuva 3. Pääomalainan esittäminen vieraassa pääomassa.

Osakeyhtiöissä, jotka laativat tilinpäätöksensä FAS:n mukaan, pääomalaina kirjataan edelleen lähtökohtaisesti vieraaseen pääomaan. Jos kyseessä on IFRS-säännöksiä soveltavaan konserniin kuuluva suomalainen tytäryhtiö, jonka erillistilinpäätös laaditaan kansallisen tilinpäätöskäytännön mukaan, oman pääoman ehtoisuuden täyttävä pääomalaina on kuitenkin mitä ilmeisimmin kirjattava omaan pääomaan. Lainsäädäntö ei sisällä pakottavaa säännöstä asiaan erikseen. Kirjanpitolautakunta on kuitenkin eri lausunnoissaan viitannut kirjanpitolain 3:3 § vaatimukseen johdonmukaisuudesta tilinpäätöstä laatiessa, jolloin on tulkittavissa, että pääomallainojen erilainen käsittely emoyhtiössä ja konsernissa ei ole mahdollista. (Honkamäki 2016.)

Vieraaseen pääomaan kirjatun pääomalainan osalta lähtökohtana on, että pääomalainan korko on mahdollista kirjata kuluksi ainoastaan siinä tapauksessa, jos se voidaan myös maksaa. Mikäli tilinpäätöstä laadittaessa voidaan todeta maksuedellytysten täyttyminen, kertynyt korko esitetään siirtovelkana tilinpäätöksessä ja maksetaan tilinpäätöksen vahvistamisen jälkeen. Jos pääomalainan korkoa ei voida maksaa, kertynyt korko merkitään vastuuna tilinpäätöksen liitetietoihin. (Reinikainen 2014b.) Tuloslaskelmaan kirjataan pakollisena varauksena kertyneistä koroista se osa, joka ilmeisesti tulee tulevaisuudessa maksettavaksi (KILA 1317/1995). Omaan pääomaan kirjatusta pääomalainasta suoritettava korvaus vähennetään omasta pääomasta siltä osin, kuin koron maksu vapaan pääoman puitteissa on mahdollista. Pääomalainalle sopimuksen mukaisesti lasketut korot ja niille kertyvät viivästyskorot esitetään niiden maksuvelvollisuuden syntymiseen asti korkovastuuna liitetiedoissa (KILA 1317/1995). Toimintakertomuksessa on ilmoitettava pääomallainoista pääasialliset lainaehdot ja lainalle kertynyt kuluksi kirjaamatta oleva korko (OYL 8:5 §). Hyvän kirjanpitolaitoksen mukaista on mainita pääomallainoista toimintakertomuksessa ja viitata tarkemman selostuksen osalta liitetietoihin (Kaisanlahti, Leppiniemi & Leppiniemi 2013).

Vanhan osakeyhtiölain perusteluissa (HE 89/1996) on maininta, jonka perusteella edellytetään, että pääomalainan taseeseen merkitsemisen edellytyksenä on, että varat ovat tosiasiallisesti saajayhtiön käytettävissä. Nykyinen osakeyhtiölaki ei sisällä säännöstä pääomalainan maksamisesta velalliselle, eikä asiaa käsitellä myöskään lain perusteluissa. Reinikaisen (2014b) mukaan voidaan päätellä, että vanhan osakeyhtiölain perusteluissa mainittua käytäntöä ei ole ollut tarkoitus muuttaa, vaan pääomallainaehtoissa sovittujen varojen on oltava saajayhtiön käytettävissä, ennen kuin ne voidaan esittää taseessa pääomalainana, eikä pääomalaina siten voi jäädä saajayhtiön saamiseksi. Käytäntö ei kuitenkaan sulje pois velallisen mahdollisuutta lainata kyseisiä varoja takaisin velkojalle. (Reinikainen 2014b.) Tilinpäätöshetkellä mahdollisesti käyttämättömiä luotonnostomahdollisuuksia ei ole mahdollista esittää taseessa. Nostamatta oleva pääomalaina on mahdollista ilmoittaa ainoastaan liitetietona. (Kaisanlahti, Leppiniemi & Leppiniemi 2016.)

4.3 Pääomallainan korkokulujen jaksotus verotuksessa

Osakeyhtiötä verotetaan tulolähteittäin. Tulolähteitä ovat elinkeinotoiminnan tulolähde, maatalouden tulolähde sekä henkilökohtaisten tulojen tulolähde. Kaikki verovelvollisen harjoittama liiketoiminta kuuluu elinkeinotoiminnan tulolähteeseen, jonka verotuksesta säädetään elinkeinoverolaissa (EVL 1:2 §). Elinkeinotoiminnan verotettava tulos muodostuu verovuoden veronalaisten tulojen ja vähennyskelpoisten menojen erotuksena (EVL 1:3 §). Kaikki sellaiset menot ovat elinkeinoverotuksessa vähennyskelpoisia, jotka ovat aiheutuneet elinkeinotoiminnan tulon hankkimisesta tai säilyttämisestä (EVL 2:7 §). Myös elinkeinotoiminnasta johtuvan velan korko on vähennyskelpoista (EVL 2:18 §).

Osakeyhtiölain säännökset eivät ole lähtökohtana pääomallainan verotuksen arvioinnissa, vaan ratkaisevana pidetään lainan tosiasiallista luonnetta. Pääomallainan katsotaan sisältävän vieraan pääoman tunnusmerkkejä, koska pääomallaina perustuu velkasuhteeseen, eikä tuota velkojalle päätösvaltaa tai muita oikeuksia yhtiössä. Vaikka pääomallainassa sopimuksen perusteella tapauskohtaisesti olisikin oman pääoman piirteitä, katsotaan se takaisinmaksuveloitteen perusteella verotuksessa kuitenkin pääsääntöisesti vieraaksi pääomaksi. Pääomallainan korko voidaan tällöin verotuksessa vähentää yhtiön elinkeinotoiminnan tulolähteestä, edellyttäen, että pääomallaina on otettu yhtiön liiketoimintaa varten. Laina voidaan katsoa otetuksi liiketoimintaa varten, jos sillä rahoitetaan investointeja tai muuta elinkeinotoimintaa tai sen katsotaan muuten olevan välttämätöntä elinkeinotoiminnan rahoittamisen tai yhtiön vakavaraisuuden parantamisen kannalta. Muussa tapauksessa pääomallainan korkoa ei voi vähentää elinkeinoverolain mukaan, vaan sen katsotaan kuuluvan henkilökohtaisen toiminnan tulolähteeseen, jota verotetaan tuloverolain mukaisesti. (Verohallinto 1997.) Pääomallainan korkokuluihin saattaa kohdistua elinkeinoverolain tarkoittamia korkovähennysoikeuden rajoituksia (EVL 18 a §).

Elinkeinoverolaissa säädetään korkojen jaksottamisen pääsäännöstä. EVL 23 § mukaan koron suuruuden määräytyessä ajan kulumisen perusteella, on korko sen verovuoden kulu, jolta se suoritetaan. Pääomallainan korko on mahdollista maksaa vain yhtiön vapaan pääoman puitteissa. Jos yhtiöllä ei ole taseessaan vapaata pääomaa, korko voidaan suorittaa vasta edellytysten täytyttyessä. Keskusverolautakunnan linjauksen (KVL 1995/301) mukaan pääomamuotoiselle optiolainalle lainaehtojen mukaan laskettu, tuloslaskelmassa vähennetty ja taseessa pakollisena varauksena esitetty myöhemmin vuosina suoritettava korko oli kysymyksessä olleen yhtiön sen verovuoden kulu, jolta vahvistettiin koronmaksuvelvollisuuden synnyttävä tilinpäätös.

4.4 Pääomallainan vaikutus nettovarallisuuteen

Osinkotulo on useissa tapauksissa saajalleen veronalaista tuloa. Kun osingonsaajana on luonnollinen henkilö ja osingon jakajana listaamaton yhtiö,

osinkotulosta maksettava veron osuus määräytyy osakkeen matemaattisen arvon perusteella (TVL 33b §). Osakkeiden matemaattinen arvo saadaan jakamalla verovuotta edeltävän vuoden tilinpäätöksen mukainen nettovarallisuus yhtiön osakkeiden lukumäärällä, siitä pois lukien yhtiön lunastamat tai muutoin hankkimat osakkeet (ArVL 2:9 §).

Nettovarallisuus lasketaan vähentämällä velat yhtiön varoista. Varojen arvostuslaissa määritellään yksityiskohtaisesti, mitkä taseen erät luetaan varoiksi ja veloiksi. Varojen arvostamislain mukaan pääomalaina luetaan velaksi silloin, kun se on luonteeltaan vierasta pääomaa. (ArVL 2:2 §.)

Pääomalainaa käsitellään verotuksessa vieraana pääomana. Se ei kasvata osingon pääomatulo-osuuteen vaikuttavaa nettovarallisuutta siinäkin tapauksessa, että pääomalainan on antanut osakkeenomistaja. Kun pääomalainaa pidetään verotuksessa velkana, se on katsottava velaksi myös nettovarallisuutta laskettaessa. (Verohallinto 1997.)

4.5 Yhtiön osakas pääomalainan antajana

Pääomalainan antajana on usein yhtiön osakas. Lainaehdojen soveltamisen kannalta ei ole merkitystä sillä, kuka lainan antaja on, vaan lainaehdoista sovitaan lainsäädännön näkökulmasta aina samalla tavalla. Kuitenkin osakkaan antaessa yhtiölle pääomalainan, on pääomalle suoritettavaan korkoon kiinnitettävä erityistä huomiota. Jos korko on sovittu liian korkeaksi, se voidaan tulkita peitellyksi osingoksi. (Verohallinto 1997.) Peitellyllä osingolla tarkoitetaan rahanarvoista etuutta, jonka osakeyhtiö antaa osakkaansa tai tämän omaisen hyväksi osakasaseman perusteella tavallisesta olennaisesti poikkeavan hinnoittelun johdosta tai vastikkeetta. Peitellyllä osingolla tarkoitetaan myös omia osakkeita hankkimalla tai lunastamalla taikka osakepääomaa, vararahastoa tai ylikurssirahastoa alentamalla osingosta menevän veron välttämiseksi jaettuina varoina. (VML 29 §.)

Korkotason arvioinnissa lähtökohtana pidetään sitä, millainen hyvitys ulkopuoliselle rahoittajalle, esimerkiksi rahoituslaitokselle jouduttaisiin suorittamaan. Lisäksi arvioinnissa otetaan huomioon sijoituksen riskisyys sijoittajalle sekä sijoituksen tarpeellisuus saajayhtiölle. Koska pääomalaina on takasijainen, eikä sen pääoman tai koron maksulle voida antaa yhtiön sisältä vakuutta, voi korkotasoa olla tapauskohtaisesti tavallisen lainan korkoa suurempi, mikäli lainan lisäksi katsotaan olleen välttämätön esimerkiksi yhtiön maksukyvyn turvaamisen kannalta. Jos taas pääomalainan ei katsota olleen välttämätön yhtiön rahoitustilanteen kannalta, koron on vastattava samankaltaisten sijoituskohteiden, kuten pitkäaikaisten talletusten korkotasoa. Tällöin pääomalainan riskisyys ei vaikuta verotuksessa hyväksyttävän koron määrään. Jos pääomalainan korko on sidottu osakeyhtiön toiminnan laajuuteen tai tulokseen, hyväksyttävän koron määrä on vaikeammin määriteltävissä. (Verohallinto 1997.)

Oikeuskäytännössä verotuksessa hyväksyttävän korkotason arvioinnin perustana on sovellettu lainan antohetken korkotasoa. Perustetta peitelty osingon verotukselle ei ole katsottu olevan, vaikka korkotaso myöhempiä vuosina olisi olennaisesti lainanantohetkeä alemmalla tasolla. (KHO 2002/93.) Sen sijaan peittelystä osingosta saattaa olla kyse, jos korkotaso on jo sopimushetkellä poikennut tavanomaisesta tasosta (Verohallinto 1997).

Pääomalainaa pidetään verotuksen näkökulmasta lähtökohtaisesti vieraana pääomana. Kuitenkin osakkaan antaessa yhtiölle pääomalainan, se saatetaan katsoa verotuksessa sellaiseksi pääomasijoitukseksi, joka katsotaan osakkeiden hankintamenoksi. Asialla on merkitystä sijoituksesta luovuttaessa, jolloin luovutusvoittona verotetaan ainoastaan hankintamenon ja luovutushinnan erotus. KHO:n ratkaisussa (2016:49) käsitellään tapausta, jossa velallisyhtiö on joutunut konkurssiin, eikä pääomalainalle kertynyt varojen vähenemisen vuoksi suoritusta. Pääomalainan katsottiin olevan osakkaan yhtiöön tekemä lisäsijoitus, joka lisättiin osakkeiden hankintamenuon. Ratkaisussa on viitattu kyseisen pääomalainasopimuksen ehtoihin, eikä ratkaisun perusteella tehdä sellaista yleistystä, että pääomailaina tulkittaisiin verotuksessa pääsääntöisesti oman pääoman eräksi. (Immonen & Nuolima 2017, 177-178.)

4.6 Pääomalainan merkitys tilinpäätösanalyysissä

Yritysanalyysillä tarkoitetaan tiedonhankintaa, jossa kohteena on yritys tai jopa koko toimiala. Tiedontarpeen laajuus ja laatu riippuvat analyysin suorittajasta ja käyttötarkoituksesta (Salmi 2012, 225). Yritysanalyysissä yritystä tutkitaan kokonaisvaltaisesti useista näkökulmista. Yritysanalyysin yksi osa on tilinpäätösanalyysi, jonka perusteella voidaan arvioida yrityksen taloudellisia toimintaedellytyksiä, tulevaisuutta ja elinkelpoisuutta tilinpäätöksen antaman informaation perusteella. Perinteinen tilinpäätösanalyysi kuvaa yrityksen taloudellista tilaa useimmiten suhdeluvuilla, jotka lasketaan tuloslaskelmasta ja taseesta. Tarkasteltavat osatekijät ovat tavallisesti kannattavuus sekä rahoitus, jota maksuvalmius ja vakavaraisuus (Kaisanlahti, Leppiniemi, Leppiniemi 2017). Yrityksen pääomarakenne heijastuu erityisesti vakavaraisuutta mittaviin tunnuslukuihin.

Tilinpäätäjällä on erilaisia harkinnanvaraisia keinoja vaikuttaa yrityksen verotettavan tulon määrään, varallisuuteen sekä tavoitetulokseen pääsemiseen. Osaa ratkaisusta on käytettävä johdonmukaisesti tilikaudesta toiseen, kun taas esimerkiksi tilinpäätössiirrot voivat vaihdella tarpeen mukaan tilikaudesta toiseen. (Kaisanlahti & Leppiniemi 2017.) Tilinpäätöksen analysoijan tavoitteena on saada mahdollisimman tarkka ja todenmukainen käsitys yrityksen varsinaisesta ja jatkuvasta liiketoiminnasta, jota on mahdollista verrata eri tilikausien ja yritysten välillä. Tilinpäätösjärjestelyt vääristävät yrityksen taloudellista tilannetta tilinpäätösanalyysin näkökulmasta. Vertailukelpoisten lukujen aikaansaamiseksi tilinpäätös standardoidaan, eli oikaistaan, jolloin tilinpäätöksen joustokohtien vaikutus pyritään

eliminoimaan. Tilinpäätösjärjestelyiden lisäksi analyysin suorittaja voi oikaista esimerkiksi palkkakuluja työpanosta vastaavaksi, tai varallisuuseriä todenmukaiselle tasolle, jos tarvittavaa tietoa on saatavilla. Yritystutkimus ry on laatinut tilinpäätöksen analysointisuosituksen, joka on muodostunut standardiksi analyysijä suorittavien tahojen keskuudessa. Suorittamalla oikaisu tuloslaskelman ja taseen rakennetta muokataan niin, että ne antavat tilinpäätösanalyysin kannalta totuudenmukaisen kuvan toiminnan tuloksesta sekä yrityksen varoista ja veloista.

Pääomalaina luetaan osakeyhtiölain mukaisessa pääoman laskennassa omaan pääoman kuuluvaksi eräksi huolimatta tavasta, jolla se esitetään taseessa. Yritystutkimus ry ohjeistaa oikaisemaan vieraaseen pääomaan kirjattua pääomalainaa jokseenkin samalla periaatteella. Pääomalainaa oikaistaan omaan pääomaan siltä osin, että mahdollisesti kertyneet tappiot voidaan kattaa ja taseen omaksi pääomaksi tulee enintään sidotun oman pääoman määrä. Tämän määrän ylittävä pääomalainan osuus jää oikaisussa vieraaseen pääomaan. Oman pääomaan kirjattu tai tosiasialliselta luonteeltaan omaan pääomaan rinnastettava pääomalaina otetaan huomioon oikaisussa oman pääoman eränä. Omaan pääomaan oikaisun ulkopuolelle on kuitenkin jätettävä sellaiset määrät, jotka maksusuunnitelman perusteella tulevat maksettavaksi seuraavalla tilikaudella. (Yritystutkimus ry 2017, 47).

4.7 Tilaajayrityksen asiakkaiden pääomalainat

Opinnäytetyöhön kerättiin aineistoa teemahaastattelun avulla. Teemahaastattelun tarkoituksena oli syventää käsitystä siitä, millaisia ehtoja tilaajan asiakkaiden pääomalainoihin liittyy ja millaisia tilanteita pääomalainojen kirjanpitokäsittelyssä kohdataan. Teemahaastattelun avulla pyrittiin myös tarkentamaan sitä, millaisia käsityksiä ja tulkintoja tilaajalla pääomalainoihin liittyen on, jotta on voitu varmistaa se, että tutkimuksessa on muilta osin keskitytty erityisesti tilaajan näkökulmasta keskeisiin kysymyksiin. Teemahaastattelu toteutettiin 5.9.2017 ja haastateltavana toimi opinnäytetyön tilaajayrityksessä johtavassa asemassa toimiva henkilö.

Teemahaastattelussa selvisi, että opinnäytetyön tilaajan osakeyhtiömuotoisista asiakkaista lähes 10 %:lla on taseessaan pääomalainoja. Kaikkiaan pääomalainojen määrä on ollut jonkin verran laskusuuntainen viime vuosikymmenen lopulta lähtien. Pääomalainojen joukossa on myös sellaisia vanhempia lainoja, joiden ehdoissa sovelletaan edelleen vanhan osakeyhtiölain asettamia vaatimuksia. Useimmissa tapauksissa tilaajan asiakkaiden pääomalainasopimukset sisältävät ainoastaan osakeyhtiölain edellyttämät vähimmäisvaatimukset ja näin lähes poikkeuksetta silloin, kun pääomalainan antaja on yhtiön ainoa osakas.

Pääomalainan saaja on useissa tapauksissa melko nuori yritys, jonka toiminta on liiketoiminnan kasvun aiheuttamien kustannusten vuoksi tappiol-

lista. Näille yrityksille on tyypillistä, että liiketoiminta pitää sisällään esimerkiksi pitkäaikaista tuotekehitystä, jonka aikana tulorahoitusta ei synny lainkaan. Pääsääntöisesti syy pääomalainan ottamiselle on negatiivisen oman pääoman välttäminen tai korjaaminen, vaikkakin joissain tapauksissa taseen vahvistaminen on ollut esimerkiksi rahoituslaitoksen myöntämän lisärahoituksen ehtona. Tavallisesti pääomalainan antaja on yhtiön osakas, mutta jonkin verran pääomalainasopimuksia syntyy myös ostovelkojen konvertoinnin seurauksena. Osakkaan antamat lainat ovat pääsääntöisesti korottomia ja eräpäivättömiä erityisesti niiden yhtiöiden kohdalla, joissa on vain yksi osakas.

Teemahaastattelussa selvisi, että nykyisten pääomalainojen kirjanpitokäsittelyyn on liittynyt jossain määrin epäselvyyttä tai sellaisia tilanteita, jotka edellyttävät syvällisempää tiedonhakua. Suurimmaksi osaksi nämä tilanteet ovat liittyneet pääomalainan koron käsittelyyn. Kirjanpitolain uudistuksen jälkeen tilitoimiston asiakkaat eivät ole solmineet uusia pääomalainasopimuksia, joten uudistuksen tuomaa mahdollisuutta kirjaustavan valintaan ei ole jouduttu käytännössä pohtimaan. Opinnäytetyön tilaajan toiveena on, että tämän opinnäytetyön avulla voidaan saada selkeyttä pääomalainan kirjanpitokäsittelyyn ja toisaalta siihen, millaisia seuraamuksia, esimerkiksi verotukseen liittyen, omaan pääomaan kirjatulla pääomalainalla on verrattuna vieraaseen pääomaan kirjattuun pääomalainaan.

5 YHTEENVETO JA POHDINTA

Opinnäytetyön empiirinen osuus perustuu pääasiassa oikeuslähteisiin sekä niiden tulkintaan. Tutkimustulosten pohdinnassa on olennaista huomioida oikeuslähteiden velvoittavuus ja niiden keskinäinen etusijajärjestys. Oikeuslähteet jaotellaan vahvasti velvoittaviin, heikosti velvoittaviin sekä sallittuihin oikeuslähteisiin, jotka ovat juridisen päätöksenteon perustana mm. tuomioistuimissa ja oikeustieteellisessä tutkimuksessa (Eduskunta 2017). Vahvasti velvoittava oikeuslähde Suomessa on lainsäädäntö. Keskinäisen etusijajärjestyksen perusteella EU:n sopimukset sekä jäsenmaita velvoittavat normit asettuvat kansallisen lainsäädännön yläpuolelle. Kansallisessa lainsäädännössä etusijalla on perustuslaki, jota etusijajärjestyksessä seuraavat tavalliset lait, asetukset ja viimeisenä ministeriöiden päätökset ja ohjeet. Heikosti velvoittavia oikeuslähteitä ovat lakien valmisteluun liittyvät hallituksen esitykset, jotka pitävät sisällään lainsäätäjän tarkoituksen perustelujen muodossa, sekä tuomioistuinten, erityisesti korkeimman oikeuden ja korkeimman hallinto-oikeuden ratkaisut. (Eduskunta 2017).

Pääomalainan taustalla on usein tarve vahvistaa yhtiön vakavaraisuutta. Pääomalainalla voidaan kuitenkin rahoittaa yhtiön toimintaa, aivan kuten tavallisella vieraan pääoman ehtoisella luotolla. Muista rahoitusinstrumenteista poiketen pääomalaina luetaan oman pääoman eräksi silloin, kun yhtiön taloudellinen on heikentynyt ja arvioidaan tarvetta ilmoittaa oman pääoman menettämisestä. Pääomalainan on täytettävä vähintään osakeyhtiölaissa mainitut kriteerit, joita ovat lainan takasijaisuus, pääoman palautuksen ja koronmaksun mahdollisuus ainoastaan jakokelpoisten varojen puitteissa ja lainan vakuudettomuus.

Hallituksen kirjanpitolain uudistusta koskevassa esityksessä oman pääoman edellytyksiksi luetellaan samoja tekijöitä, joiden perusteella IFRS-perusteinen omaan pääomaan kirjaus voidaan tehdä. Lain soveltamisen kannalta lainsäätäjän tarkoitus on kuitenkin toissijainen EU:n lainsäädännön ensisijaisen velvoittavuuden vuoksi. Uudistuneen kirjanpitolain 5:5 § edellyttää, että omaan pääomaan kirjattavan pääomalainan on oltava ehdoiltaan oman pääoman luonteinen IAS-asetuksen edellyttämällä tavalla. IAS 32 -standardissa oman pääoman piirteiksi luetaan pääosin samoja edellytyksiä, joita pääomalainalla osakeyhtiölain mukaankin on oltava. Näiden lisäksi standardi määrittelee oman pääoman ehtoisen rahoitusinstrumentin ehdottomaksi edellytykseksi eräpäivättömyyden. Näin velalliselle jää yksinomainen oikeus päättää lainan pääoman takaisinmaksun ajankohdasta. Kirjanpitovelvollisen vastuulle jää pääomalainan oman pääoman ehtoisuuden arviointi. Käytännössä ainoa keino varmistaa oikea kirjausmenettely, on seurata IFRS-standardeissa tapahtuvia muutoksia. Kirjanpitolautakunta ei ota asiaan kantaa, vaan on lausunnossaan (1942/2015) katsonut, että IFRS-standardien soveltaminen ei kuulu sen

toimivaltaan, vaan sen tehtävänä on antaa lausuntoja ainoastaan kansalliseen lainsäädäntöön perustuen. Pääomalainan oikeaa kirjaustapaa pohiessa on huomioitava, että kaikki pääomalainat merkitään edelleen lähtökohtaisesti vieraaseen pääomaan.

Sopimus pääomalainasta on tehtävä aina kirjallisesti, jotta sopimuksen tosiasiallinen sisältö sekä osapuolien tarkoitus voidaan luotettavasti todentaa. Ainoastaan näiden seikkojen perusteella voidaan tehdä päätös pääomalainan tasekäsittelystä. Sopimuksen sisällön merkitys korostuu entisestään niissä tilanteissa, joissa pääomalaina päätetään kirjata oman pääoman eräksi, sillä kirjanpitovelvollisella on velvollisuus osoittaa perusteet, joiden perusteella ratkaisu on syntynyt. Näyttövelvoitetta ei ole puolestaan silloin, kun pääomalaina kirjataan vieraaseen pääomaan, koska vieraaseen pääomaan kirjaaminen on pääomalainojen osalta edelleen lähtökohta. Velkakirjalakiin sisältyy säännös, jonka perusteella laina, jolle ei ole sovittu eräpäivää, eräänny maksettavaksi velkojan vaatimuksesta välittömästi (VKL 1:5 §). Omaan pääomaan kirjattavan rahoitusinstrumentin ehdoissa on tästä syystä nimenomaisesti mainittava sopimuksen eräpäivätyömyydestä, jolloin velkojalle ei synny oikeutta vaatia pääoman palautusta ajan kulumisen perusteella. Pääomalainan ehdoista on sen kirjaustavasta huolimatta annettava riittävä selvitys tilinpäätöksessä taseen liitetietona. Liitetiedoista on selvitettävissä pääomalainan luonne ja näin vastuu tilinpäätöksen tarjoaman informaation hyödyntämisestä jää tilinpäätöksen lukijan vastuulle.

Pääomalainan koron maksu on mahdollista ainoastaan niissä tilanteissa, joissa taseen vapaan pääoman sekä kaikkien pääomalainojen yhteismäärä ylittää taseeseen kirjatun tappion määrän. Muissa tilanteissa maksettu korko tai muu hyvitys rinnastetaan laittomaan varojen jakoon. Lähtökohtaisesti maksuedellytysten täyttymisen on perustuttava tilinpäätökseen, mutta koska maksuedellytysten arviointi on sidottu osakeyhtiölaissa maksuhetkeen, on huomioon otettava yhtiön taloudellisessa tilanteessa mahdollisesti tapahtuneet tilinpäätöksen jälkeiset muutokset, joilla on vaikutusta maksuvaraun. Tällaisia tapahtumia voivat olla esimerkiksi toiminnan tappiollisuus, varojen jako yhtiön osakkaille tai toisen pääomalainan koron maksu tai pääoman palautus. Yleiseen sopimusoikeudelliseen velvoitukseen perustuen lainan korko suoritetaan ennen yhtiön varojen jakoa osakkaille. Pääomalainasopimuksessa voidaan asiasta sopia toisinkin.

Pääomalainasopimuksen sisällöllä ja osapuolien tarkoituksella on merkitystä silloin, kun arvioidaan, onko pääomalaina omaa vai vierasta pääomaa. Tästä huolimatta takaisinmaksuvelvoitteen katsotaan olevan niin vahva vieraan pääoman piirre, että pääomalaina tulkitaan verotuksessa lähtökohtaisesti vieraaksi pääomaksi. Pääomalainan koron katsotaan olevan elinkeinoverolain perusteella verotuksessa vähennyskelpoista kulu silloin, kun pääomalaina on yhtiön taloudellisen tilan kannalta välttämätöntä tai laina on otettu elinkeinotoimintaa varten. Pääomalainan ehtojen vuoksi korolle ei kuitenkaan välttämättä synny verovuositain maksuedel-

lytystä, jolloin koron jaksotuksessa voi tulla vastaan kaksi erilaista tilannetta. Jos yhtiöllä taseen perusteella on edellytys koron maksamiselle, korko kirjataan kuluksi ajan kulumisen perusteella. Jos maksuedellytyksiä ei ole, kertynyt korko jaksotetaan sen vuoden kuluksi, jolta se osakeyhtiölain edellytysten täyttyessä voidaan suorittaa. Korkokulujen vähennysoikeus koskee luonnollisesti ainoastaan vieraaseen pääomaan kirjatun pääomalainan korkoa. Omaan pääomaan kirjatun pääomalainan hyvitys suoritetaan yhtiön omasta pääomasta, eikä se näin ollen synnytä sellaista tulosvaikutteista erää, jota voitaisi lukea vähennyskelpoiseksi kuluksi. Nykyinen pääomalainoihin liittyvä verotuskäytäntö perustuu verohallinnon ohjeeseen vuodelta 1997 (Verohallinto 1997). Verohallinto ei ole ottanut asiaan kantaa kirjanpitolain uudistuksen voimaantulon jälkeen. Sellainen pääomalainalle kertynyt korko, jolle ei ole syntynyt maksuedellytystä, ilmoitetaan korkovastuuna taseen liitetiedoissa. Maksuedellytykset täyttävä osuus sopimuksen perusteella kertyneistä koroista kirjataan tilinpäätöksessä siirtovelaksi ja maksetaan tilinpäätöksen vahvistamisen jälkeen.

Osakkaan antaessa pääomalainan, lainsäädäntöä sovelletaan kuten muunkin rahoittajan kohdalla. Pääomalainan osakeyhtiölain mukaisista edellytyksistä ei voi poiketa siinäkään tapauksessa, että sijoittajana toimii osakas. Myöskään lainan tosiasialliseen luonteeseen ei vaikuta se, kuka lainan antajana toimii. Osakkaan rahoittaessa yhtiön toimintaa pääomalainan muodossa, tulee kuitenkin kiinnittää huomiota pääomalainalle maksettavan koron suuruuteen. Osakkaalle maksettava korko voidaan verotuksessa katsoa peitellyksi osingoksi, mikäli sen määrä poikkeaa sellaisen koron määrästä, joka suoritettaisiin yhtiön ulkopuoliselle rahoittajalle. Jos pääomalainalle sovitaan kiinteä korko, sen on vastattava pääsääntöisesti lainan antohetken korkotasoa, eikä korkotason myöhemmillä muutoksilla ole vaikutusta asiaan. Pääomalaina on sijoittajan kannalta riskisempi sijoitus, kuin tavanomainen vieraan pääoman ehtoinen laina. Sijoituksen riskisyys huomioidaan myös verotuksessa ja pääomalainalle maksettava korko voi tällä perusteella poiketa esimerkiksi rahoituslaitoksen myöntämän tavanomaisen lainan korosta. Verohallinnon tulkinta pääomalainan vieraan pääoman ehtoisuudesta jatkuu myös nettovarallisuutta laskiessa. Pääomalaina on verohallinnon linjauksen mukaan kirjaustavasta huolimatta pääsääntöisesti vierasta pääomaa, eikä se näin ollen kasvata yhtiön nettovarallisuutta.

Yritystutkimus ry korostaa pääomalainan tosiasiallista luonnetta ohjeistaessaan omaan pääomaan kirjatun pääomalainan oikaisua. Pääomalaina huomioidaan analyysissä pääsääntöisesti oman pääoman eränä, jos se virallisessa taseessa esitetään oman pääoman eränä. Yritystutkimus ry:n ohjeen mukaan vieraaseen pääomaan kirjattua pääomalainaa oikaistaan tilinpäätösanalyysissä omaan pääomaan tarpeen mukaan se määrä, jolla voidaan kattaa kertyneet tappiot ja säilyttää sidottu oma pääoma omassa pääomassa. Vieraassa pääomassa esitettävä pääomalaina oikaistaan kokonaisuudessaan omaan pääomaan, jos se tosiasiallisen luonteensa perusteella vastaa omaa pääomaa. Tarkkaa edellytystä menettelytavalle ei ole

määritelty, vaan oikaisun perusteena voi olla esimerkiksi se, että lainasopimus on määritelty riittävän pitkälle ajalle. Käytännössä pääomallainojen oikaisua ei voi suorittaa Yritystutkimus ry:n ohjeistuksen mukaan, jos käytettävissä ei ole myös taseen liitetietoja

Yhtiön pääomarakenne vaikuttaa lähinnä vakavaraisuutta eli soliditeettia mittaaviin tunnuslukuihin, kuten omavaraisuusasteeseen sekä erilaisiin velkaantuneisuutta kuvaaviin tunnuslukuihin. Vakavaraisen yhtiön taseessa vieraalla pääomalla ei ole liian hallitsevaa osuutta. Yhtiön omavaraisuusaste voidaan selvittää vertaamalla oikaistua omaa pääomaa oikaistun taseen loppusummaan, josta on vähennetty saadut ennakot. Korkea omavaraisuusaste kertoo vakavaraisuudesta, jonka myötä yhtiön tappiosietokyky sekä kyky selviytyä pitkän aikavälin sitoumuksista kasvaa. Omaan pääomaan kirjattu pääomallain kasvattaa yhtiön omavaraisuusastetta. Velkaantuneisuutta kuvaavat tunnusluvut toimivat ikään kuin vastakohtana omavaraisuusasteelle. Tällaisia tunnuslukuja ovat suhteellinen velkaantuneisuus (velkaprosentti), nettovelkaprosentti sekä net gearing. Velkaantumisaste nousee, kun vieraan pääoman osuus taseessa kasvaa. Yritystutkimus ry:n ohjeen perusteella voi tehdä sen johtopäätöksen, että virallisessa tilinpäätöksessä omaan pääomaan kirjattu pääomallain vaikuttaa lähtökohtaisesti positiivisesti vakavaraisuutta mittaaviin tunnuslukuihin tilinpäätösanalyysissä.

5.1 Pohdinta

Osakeyhtiölaki antaa pääomallainalle muista rahoitusinstrumenteista poikkeavan merkityksen niissä tilanteissa, joissa yhtiötä uhkaa oman pääoman menettamisestä seuraava rekisteri-ilmoituksen antaminen. Pääomallainan katsotaan näissä tilanteissa lisäävän oman pääoman määrää. Rekisteri-ilmoituksen välttämisen lisäksi pääomallain voi suojata yritystä esimerkiksi sellaisessa tilanteessa, jossa tavanomaisen luoton ehtoihin on sisällytetty kovenantti, jonka perusteella luottosopimus on voimassa ainoastaan yhtiön omavaraisuuden pysyessä vähintään sovitulla tasolla. Tällöin pääomallainin avulla voi olla mahdollista välttää luoton välitön erääntyminen.

Yhtiö voi lisätä oman pääoman määrää pääomallainin lisäksi myös muilla tavoin. Ilman osakeantia omaa pääomaa voidaan korottaa tekemällä osakepääomasijoitus tai sijoittamalla vapaan oman pääoman rahastoon. Osakepääoman korotus edellyttää aina korotuksen rekisteröintiä. Jos osakepääomaan sijoitettua pääomaa halutaan palauttaa, osakepääoman alentaminen edellyttää aina yhtiökokouksen päätöstä ja lisäksi velkojien suojan perusteella yhtiön velkojilla saattaa olla mahdollisuus vastustaa osakepääoman alentamista. Hallinnollisesti pääomallainin antaminen on samankaltainen tilanne, kuin sijoitus sijoitetun vapaan oman pääoman (SVOP) rahastoon. Eriä käsitellään ainoastaan taseessa, eikä niiden perusteella synny kaupparekisteriin ilmoitettavaa tapahtumaa, kuten osakepääoman korotuksessa. Molemmissa tapauksissa varojen palautuksen edellytyksenä ovat jakokelpoiset varat. Kummassakaan tapauksessa sijoitus ei oikeuta

päätösvaltaan yhtiössä ja varojen palautus perustuu yhtiökokouksen päätökseen. SVOP-rahastosta varoja jaetaan osakkaille heidän osakeomistustensa suhteessa, toisin kuin pääomallainan pääoman palautuksessa. Pääomallaina on siis sijoittajalle käytännössä ainoa keino ”korvamerkitä” varat itselleen silloin, kun yhtiössä on useampi kuin yksi osakas. Toisin kuin pääomallaina, sijoitus SVOP-rahastoon kasvattaa joka tapauksessa yhtiön oman pääoman määrää.

Kun yhtiö on tilanteessa, jossa se tarvitsee lisärahoitusta, yleisellä tasolla lienee tarpeen ottaa huomioon se, mikä rahoitustarpeen aiheuttaa. Jos syynä on heikko kannattavuus, yhtiön elinkelpoisuus tulee ottaa kriittisen tarkastelun alle. Erityisesti voimakkaasti kasvaville yrityksille on tyypillistä, että kannattavankaan toiminnan kohdalla yhtiön tulorahoitus ei yksinään riitä kattamaan kasvun kuluja ja välttämättömiä investointeja. Taseeseen ei kerry voittovaroja, jolloin myös yhtiön vakavaraisuus laskee. Tällöin yrityksen rahoittaminen voi olla perusteltua. Yhtiö lailla, jos esimerkiksi toimintansa jo vakiinnuttaneen yrityksen taloudellisen tilanteen uskotaan olevan ainoastaan tilapäisesti heikentynyt, voi yhtiön rahoittaminen olla täysin perusteltua.

Yhtiön osakkeenomistajien kannalta pääomallaina voi olla hyvä rahoitusmuoto siinä mielessä, että pääomallainan antajalle ei synny osakasoikeuksia, eikä yhtiön osakkaiden päätösvalta yhtiössä siksi vähenny. Sijoittajalla puolestaan ei välttämättä ole haluakaan saavuttaa osakasoikeuksia, jolloin välipääomarahoitus voi olla osakesijoitusta järkevämpi vaihtoehto. Pääomallainasopimukseen voidaan kuitenkin sisällyttää kovenantteja, joiden perusteella pääomallainan antajalle syntyy oikeuksia vaikuttaa esimerkiksi yhtiön liiketoiminnallisiin ratkaisuihin. Oman pääoman ehtoinen rahoitus on vieraaseen pääomaan verrattuna joustavaa. Vieraan pääoman synnyttämät kustannukset on maksettava taloudellisesta tilanteesta riippumatta, kun taas oman pääoman korvaukset on mahdollista jättää tilanteesta riippuen osittain tai jopa kokonaan maksamatta.

Kun yhtiö tarvitsee rahoitusta, tulee pohdittavaksi eri rahoitusvaihtoehtoihin liittyvien vastuiden ja oikeuksien lisäksi myös rahoituksen kustannukset. Vieraan pääoman ehtoinen rahoitus on lähtökohtaisesti rahoittajan kannalta matalariskisempää, sillä pääoman ja korvauksen suoritus ei ole riippuvainen velallisen taloudellisesta tilanteesta ja velalle on mahdollista antaa vakuuksia mahdollisen maksukyvyttömyyden varalle. Velkojan riskiä pienentää se, että yhtiöön on sijoitettu sellaisia varoja, jotka ovat etusijajärjestyksessä vasta velkojen jälkeen. Tällaiset pääoman rinnastettavat sijoitukset toimivat puskurina ongelmatilanteissa. Velkojan riskin pieneminen hyödyttää todennäköisesti myös saajayhtiötä, sillä matalamman riskin sijoitus on yleensä myös halvempaa. Oman pääoman ehtoisen sijoittajan riskiä kasvattaa pääoman palautuksen takasijaisuus ja korkotuoton epävarmuus. Toisaalta esimerkiksi pääomallainaan kohdistuu suurempi tuotto-odotus verrattuna tavalliseen velkarahoitukseen.

On otettava huomioon, että valittu tasekäsittely ei muuta pääomallainan olemusta sen lakisääteisten vähimmäisedellytysten osalta. Omaan pääomaan kirjatulla pääomallainalla on takaisinmaksuvelvoite samalla tavalla kuin vieraaseen pääomaan kirjatulla pääomallainalla, eli viime kädessä kyseessä on kuitenkin laina. Vaikka omaan pääomaan kirjattu pääomallain sisältää perpetuaaliehton, lähtökohtaisesti ei ole mitään estettä sille, ettei velallinen voisi maksaa lainan pois yleisten maksuedellytysten täytyessä milloin tahansa. Valitun tasekäsittelyn perusteella ei voi tehdä suoraa ja ehdotonta johtopäätöstä pääomallainan pysyvyydestä. Velkojan tai muun yhtiön ulkopuolisen tahon arvioidessa pääomallainan pysyvyyttä, tasekäsittelyä merkityksellisempää voi olla esimerkiksi se, kuka pääomallainan antaja on. Yleisesti ottaen pääomallain on velkojalle riskillinen sijoitus, jolloin rahoituksen kustannus voi nousta huomattavan korkeaksi. Pääomallainalle maksettava korko myös vähentää osakkaille jaettavissa olevien varojen määrää, jolloin yhtiön intressinä voi olla maksaa pääomallainan pääoma pois erityisesti silloin, kun pääomallainan antaja ei ole yhtiön osakas, tai antajana on vain osa yhtiön osakkaista. Kun pääomallainan pääoma maksetaan pois, vieraan pääoman puskuri pienenee ja rahoittajan riski kasvaa.

Tutkimuksen perusteella voidaan todeta, että pääomallain voi olla useissa tapauksissa yhtiölle käyttökelpoinen rahoitusinstrumentti. Muihin instrumentteihin verrattuna pääomallain on erityisen käyttökelpoinen niissä tilanteissa, jolloin yhtiö voi pääomallainan avulla välttää oman pääoman menettämistä koskevan rekisteri-ilmoituksen tekemisen. Muilta osin jää kuitenkin tapauskohtaiseen harkintaan, millainen rahoitus on yhtiön kannalta järkevintä. Yksiselitteistä vastausta ei voida antaa myöskään sille, kumpi pääomallainan kirjaustavoista olisi kulloinkin yhtiön kannalta järkevämpää. Asiaan saataneen lisää näkökulmia, kun omaan pääomaan kirjatun pääomallainan koron oikealle kirjanpitotavalle saadaan varmuus esimerkiksi kirjanpitolautakunnan lausunnon kautta. Kansainvälisesti toimivan yhtiön kannalta pääomallainan kirjaustapa saattaa vaikuttaa olennaisesti yhtiön vakavaraisuuteen, kun sidosryhmät analysoivat yhtiön tilinpäätöstä. Suomalaisista pääomallainaan liittyvää sääntelyä ei tunneta ulkomailla, ja sen seurauksena vieraaseen pääomaan kirjatut pääomallainat on ulkomaisten luottoluokittajien toimesta luettu ainoastaan velaksi. Yhtiön kirjatessa pääomallainat oman pääoman eräksi, sen vakavaraisuus ulkomaisissa reitauksissa nousee ja yhtiön on mahdollista solmia uusia rahoitussopimuksia edullisemmin ehdoin.

Tutkimuksessa nousee vahvasti esiin kirjanpitolakiin kirjattu sisältöpainotteisuuden vaatimus, asia ennen muotoa. Liiketapahtumien kirjaamisen perustana on lähtökohtaisesti tapahtuman oikeudellinen muoto. Kuitenkin silloin, kun tapahtuman tosiasiallinen sisältö ja oikeudellinen muoto ovat keskenään ristiriidassa, oikea kirjanpitokäsittely ratkaistaan sen todellisen sisällön perusteella. Sisältöpainotteisuuden vaatimusta ei voi ohittaa, ja se liittyy läheisesti myöskin lakiin kirjattuun oikean ja riittävän kuvan vaatimukseen. Toisin sanoen, mikäli sisältöpainotteisuuden periaate jää noudattamatta, ei tilinpäätös anna myöskään oikeaa ja riittävää kuvaa yhtiön taloudellisesta tilasta.

5.2 Tulosten arviointi

Opinnäytetyön tavoitteena oli saada vastaukset asetettuihin tutkimuskysymyksiin, jotka asetettiin opinnäytetyön tilaajan tarpeiden pohjalta. Tutkimuksen avulla oli tarkoitus selvittää, mikä pääomailain on, millaisia vaihtoehtoja pääomailainan kirjanpitokäsittelyssä kirjanpitolain uudistuksen myötä on ja millaisia vaikutuksia valitulla kirjaustavalla on yrityksen verotukseen ja tilinpäätösanalyysiin. Tutkimuksen avulla pääomailainaan liittyvästä sääntelystä, pääomailainaan liittyvistä tilanteista sekä kirjanpitokäsittelystä saatiin muodostettua melko kattava kokonaisuus. Omaan pääomailainan kirjatun pääomailainan koron käsittelyyn ei tutkimuksessa kuitenkaan saatu vastausta ja tämä voisikin olla hyvä ja ajankohtainen jatkotutkimuksen aihe. Tutkimus toi kaikkiaan kattavasti vastauksia erityisesti tilaajan haastavaksi mainitsemaan kirjanpitoon liittyviin tilanteisiin. Lisäksi tutkimus toi selkeän vastauksen siihen, millainen vaikutus pääomailainan tasekäsittelyllä on verotukseen ja tilinpäätösanalyysiin. Tutkimuskysymyksiin voitiin vastata suurelta osin ja tutkimuksen tavoitteita voidaan näin pitää pääosin saavutettuina. Opinnäytetyön tilaajan on mahdollista hyödyntää saavutettuja tuloksia esimerkiksi käsikirjan muodossa tilinpäätöksiä laatiessa tai tietolähteenä asiakkaiden neuvontaan liittyvissä tilanteissa.

Opinnäytetyön tulisi sen yleisten periaatteiden mukaan tuottaa uutta tietoa. Jotta tutkimuksella voidaan tutkia juuri sitä, mitä on tarkoituskin tutkia, on tutkimusmenetelmä valittava tutkimuskysymyksen perusteella. Tähän tutkimukseen on käytetty jo olemassa olevaa tietomateriaalia, kuten oikeuslähteitä. Valittu menetelmä on ainoa, jolla tutkimusongelmaan voidaan vastata pätevästi. Opinnäytetyössä on käsitelty pääomailainaa ajantasaisin tiedoin, laajemmin ja syvällisemmin kuin aiemmin tehdyissä tutkimuksissa. Tutkimustulosten hyödynnettävyys ei rajaudu yksittäiseen organisaatioon, jolloin tutkimustulokset tarjoavat relevanttia tietoa käytettäväksi myös muille, kuin opinnäytetyön tilaajalle. Koska tutkimusaineiston perustana on pääasiassa voimassa oleva lainsäädäntö, tutkimuksen voi olettaa antavan luotettavia ja toistettavissa olevia, ei sattumanvaraisia tuloksia. On kuitenkin mahdollisuus myös sille, että tutkimusaineiston analysointiin sisältyy tulkintavirheitä. Jos tällaisia tulkintavirheitä olisi, ne vaikuttaisivat tutkimuksen luotettavuuteen.

LÄHTEET

Eduskunta 2017. Yleistä oikeuslähteistä ja oikeudellisesta informaatiosta. Viitattu 26.8.2017. https://www.eduskunta.fi/FI/tietoaeduskunnasta/kirjasto/aineistot/kotimainen_oikeus/kotimaiset-oikeuslahteet/Sivut/Yleista-oikeuslahteista-ja-oikeudellisesta-informaatiosta.aspx

Eurlex. 2002. Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EY) N:o 1606/2002. Viitattu 18.8.2017. <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/FI/TXT/?uri=celex:32002R1606>

Halonen, J., Jalkanen-Steiner, J., Johansson, N., Kyrölä, P., Nurmo, P., Pyykkönen, R., Sundvik, P., Suomela, M., Tolvanen, M., Torkkel, T., Tornainen, T., Tuomala, M. & Vesikukka, E. (2013). *IFRS Käytännön käsikirja*. Helsinki: Edita Publishing Oy.

Hallituksen esitys Eduskunnalle uudeksi osakeyhtiölainsäädännöksi 2005/109. Viitattu 14.7.2017. <http://www.finlex.fi/fi/esitykset/he/2005/20050109>

Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi kirjanpitolain muuttamiseksi sekä eräksi siihen liittyviksi laeiksi 2004/126. Viitattu 14.7.2017. <http://www.finlex.fi/fi/esitykset/he/2004/20040126>

Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi osakeyhtiölain ja eräiden siihen liittyvien lakien muuttamisesta 1996/89. Viitattu 14.7.2017. <http://www.finlex.fi/fi/esitykset/he/1996/19960089#idp432486000>

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi kirjanpitolain ja eräiden siihen liittyvien lakien muuttamisesta sekä puunkorjuuta aarniometsissä harjoittavien yritysten viranomaisille suorittamien maksujen julkistamista koskevaksi laiksi 2015/89. Viitattu 14.7.2017. <http://www.finlex.fi/fi/esitykset/he/2015/20150089>

Honkamäki, T. (2016). Kirjanpitolaki lähestyy IFRS-raportointia. Viitattu 23.8.2017. <https://uutishuone.pwc.fi/kirjanpitolaki-lahestyy-ifrs-raportointia/>

Hynninen, H. & Raatikainen, P. (2012). Yrityksen asiakirjat. 23.7.2017. [https://fokus-almatalent.fi.ezproxy.hamk.fi/teos/HAGBGXITBF#kohta:YRITYKSEN\(\(20\)ASIAKIRJAT\(\(20\)\)\(\(2013\)\)\(\(20\)OHJEET,\(\(20\)MALLIT\(\(20\)JA\(\(20\)K\(\(c4\)YTT\(\(d6\)\)\(\(20](https://fokus-almatalent.fi.ezproxy.hamk.fi/teos/HAGBGXITBF#kohta:YRITYKSEN((20)ASIAKIRJAT((20))((2013))((20)OHJEET,((20)MALLIT((20)JA((20)K((c4)YTT((d6))((20)

International Accounting Standard 32. (2012). Viitattu 29.7.2017. http://ec.europa.eu/internal_market/accounting/docs/consolidated/ias32_en.pdf

Ihantola E., Leppänen P., Kuhanen A. & Sivonen I. (2008). *Yrityksen kirjanpito perusteet ja sovellusharjoitukset*. 2. uudistettu painos. Helsinki: Gaudeamus Helsinki University Press.

Immonen, R. & Nuolimaa, R. (2017). Osakeyhtiöoikeuden perusteet. Viitattu 3.8.2017. [https://verkkokirjahylly-almatalent-fi.ezproxy.hamk.fi/teos/IBBXTBBAED#kohta:OSAKEYHTI\(\(d6\)OIKEUDEN\(\(20\)PERUSTEET\(\(20\)\)](https://verkkokirjahylly-almatalent-fi.ezproxy.hamk.fi/teos/IBBXTBBAED#kohta:OSAKEYHTI((d6)OIKEUDEN((20)PERUSTEET((20)))

Kaisanlahti, T. & Leppiniemi, J. (2017). Liikekirjanpito. Viitattu 13.6.2017. [https://fokus-almatalent-fi.ezproxy.hamk.fi/teos/BADBGXGTBF#kohta:LIIEKIRJANPITO\(\(20\)\)](https://fokus-almatalent-fi.ezproxy.hamk.fi/teos/BADBGXGTBF#kohta:LIIEKIRJANPITO((20)))

Kaisanlahti, T., Leppiniemi, J. & Leppiniemi, R. (2013). Hyvä tilinpäätös-käytäntö. Viitattu 8.7.2017. [https://fokus-almatalent-fi.ezproxy.hamk.fi/teos/HADBGXGTBF#kohta:HYV\(\(c4\)\(\(20\)TILINP\(\(c4\)\(\(c4\)T\(\(d6\)SK\(\(c4\)YT\(\(c4\)NT\(\(d6\)\(\(20\)\)](https://fokus-almatalent-fi.ezproxy.hamk.fi/teos/HADBGXGTBF#kohta:HYV((c4)((20)TILINP((c4)((c4)T((d6)SK((c4)YT((c4)NT((d6)((20)))

Kaisanlahti, T., Leppiniemi, J. & Leppiniemi, R. (2015). Oikeat ja riittävät kirjaukset. Viitattu 12.7.2017. [https://fokus-almatalent-fi.ezproxy.hamk.fi/teos/JADBGXGTBF#kohta:OIKEAT\(\(20\)JA\(\(20\)RIITT\(\(c4\)V\(\(c4\)T\(\(20\)KIRJAUKSET\(\(20\)\)](https://fokus-almatalent-fi.ezproxy.hamk.fi/teos/JADBGXGTBF#kohta:OIKEAT((20)JA((20)RIITT((c4)V((c4)T((20)KIRJAUKSET((20)))

Kaisanlahti, T., Leppiniemi, J. & Leppiniemi, R. (2017). Tilinpäätöksen tulkinta. Viitattu 4.8.2017. [https://fokus-almatalent-fi.ezproxy.hamk.fi/teos/BAXBXATEFGBG#kohta:TILINP\(\(c4\)\(\(c4\)T\(\(d6\)KSEN\(\(20\)TULKINTA\(\(20\)\)](https://fokus-almatalent-fi.ezproxy.hamk.fi/teos/BAXBXATEFGBG#kohta:TILINP((c4)((c4)T((d6)KSEN((20)TULKINTA((20)))

Kirjanpitolausuntokunnan lausunto 1995/1317. Viitattu 4.8.2017. <https://www.edilex.fi/kila/1317>

Kirjanpitolausuntokunnan lausunto 2006/1775. Viitattu 16.7.2017. <https://www.edilex.fi/kila/1775>

Kirjanpitolausuntokunnan lausunto 2006/1787. Viitattu 12.7.2017. <https://www.edilex.fi/kila/1787>

Kirjanpitolausuntokunnan lausunto 2016/1950. Viitattu 1.8.2017. <https://www.edilex.fi/kila/1950>

Kokko-Lehtinen, M. (2017). Pääomailain vahvistaa tasetta ja parantaa vakavaraisuutta. Viitattu 16.7.2017. <https://uutishuone.pwc.fi/paaomailain-vahvistaa-tasetta-ja-parantaa-vakavaraisuutta/>

Kirjanpitoasetus 1997/1339. Viitattu 10.8.2017. <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1997/19971339>

Kirjanpitolaki 1997/1336. Viitattu 13.7.2017. <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1997/19971336>

Keskusverolautakunnan ennakkoratkaisut 1995/301. Viitattu 2.8.2017.
[https://www.vero.fi/fi-FI/Syventavat_veroohjeet/Keskusverolautakunnan_KVL_ennakkoratkaisut/Tulo_ ja_varallisuusverotus/1995/KVL3011995\(11338\)](https://www.vero.fi/fi-FI/Syventavat_veroohjeet/Keskusverolautakunnan_KVL_ennakkoratkaisut/Tulo_ ja_varallisuusverotus/1995/KVL3011995(11338)). 12.7.2017

Korkein hallinto-oikeus. Ratkaisu 2002/93. Viitattu 29.7.2017.
<http://www.finlex.fi/fi/oikeus/kho/lyhyet/2002/200200093>

Korkein hallinto-oikeus. Päätös 2016/49. Viitattu. 1.8.2017.
<http://www.kho.fi/fi/index/paatoksia/vuosikirjapaatokset/vuosikirjapaatos/1460977552496.html>

Kyläkallio, K. (2012). Yrityksen toimimisesta ylivelkaisena ja purkamisesta. Viitattu 30.7.2017. <http://tilisanomat.fi/content/yrityksen-toimimisesta-ylivelkaisena-ja-purkamisesta-0>

Laki elinkeinotulon verottamisesta 1968/360. Viitattu 3.8.2017.
<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1968/19680360#L1P23>

Laki varojen arvostamisesta verotuksessa 2005/1142. Viitattu 19.7.2017.
<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2005/20051142>

Laki verotusmenettelystä 1995/1558. Viitattu 13.7.2017 <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1995/19951558>

Lautjärvi, K. (2015). *Välipääomarahoitusunstrumentit*. Väitöskirja. Viitattu 15.8.2017. [https://verkkokirjahylly-almatalent-fi.ezproxy.hamk.fi/teos/CAXBBXAUDGF#kohta:V\(\(c4\)LIP\(\(c4\)\)\(\(c4\)OMARAHOITUSINSTRUMENTIT\(\(20](https://verkkokirjahylly-almatalent-fi.ezproxy.hamk.fi/teos/CAXBBXAUDGF#kohta:V((c4)LIP((c4))((c4)OMARAHOITUSINSTRUMENTIT((20)

Lehtonen, Y., Mökkönen, K., Töyrylä, H., Seulu, M. & Tammenkoski, R. (2017). Perintä ja luotonhallinta. Viitattu 19.7.2017. [https://fokus-almatalent-fi.ezproxy.hamk.fi/teos/BAXBBXATCFHBG#kohta:PERINT\(\(c4\)\)\(\(20\)JA\(\(20\)LUOTONHALLINTA\(\(20](https://fokus-almatalent-fi.ezproxy.hamk.fi/teos/BAXBBXATCFHBG#kohta:PERINT((c4))((20)JA((20)LUOTONHALLINTA((20)

Leppiniemi, J. & Lounasmeri, S. (2017). Yritysrahoitus Viitattu 21.6.2017.
[https://fokus-almatalent-fi.ezproxy.hamk.fi/teos/EADBGXGTBF#kohta:YRITYSRAHOITUS\(\(20](https://fokus-almatalent-fi.ezproxy.hamk.fi/teos/EADBGXGTBF#kohta:YRITYSRAHOITUS((20)

Leppiniemi, J. & Walden, R. (2017). Tilinpäätös- ja verosuunnittelu. Viitattu 29.7.2017. [https://fokus-almatalent-fi.ezproxy.hamk.fi/teos/FABBXXBTAFHBG#kohta:TILINP\(\(c4\)\)\(\(c4\)T\(\(d6\)S\(\(20\)JA\(\(20\)VEROSUUNNITTELU\(\(20](https://fokus-almatalent-fi.ezproxy.hamk.fi/teos/FABBXXBTAFHBG#kohta:TILINP((c4))((c4)T((d6)S((20)JA((20)VEROSUUNNITTELU((20)

Leppiniemi, J. (2008). Ratkaisuja tilinpäätäjän ongelmiin. Viitattu 13.7.2017. <https://verkkokirjahylly-almatalent-fi.ezproxy.hamk.fi/teos/BABBXXBTAFBCG#kohta:1>

Leppiniemi, J. (2009). *Rahoitus*. 5. painos. Helsinki: WSOY Oppimateriaalit Oy.

Lydman, K. (2016). *Uusi kirjanpitolaki käytännössä*. Helsinki: Tietosana. Helsinki.

Mähönen, J. & Villa, S. (2012). Osakeyhtiö II – pääomarakenne ja rahoitus. Viitattu 8.8.2017. <https://verkkokirjahylly-almatalent-fi.ezproxy.hamk.fi/teos/EADBFXETFF#kohta:ii>

Osakeyhtiölaki 2006/624. Viitattu 19.8.2017. <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2006/20060624#L12>

Reinikainen, M. (2014a). Yhtiön oman pääoman vahvistaminen. Viitattu 13.8.2017. <https://uutishuone.pwc.fi/yhtion-oman-paaoman-vahvistaminen/>

Reinikainen, M. (2014b). Käytännön kysymyksiä ja vastauksia pääomalainasta. Viitattu 13.8.2017. <https://uutishuone.pwc.fi/kaytannon-kysymyksia-ja-vastauksia-paaomalainasta/>

Salmi, Ilari. (2012). *Mitä tilinpäätös kertoo?* 8. painos. Helsinki: Edita Publishing Oy.

Tomperi, S. (2015). *Kehittyvä kirjanpitolaito*. 15. painos. Helsinki: Edita Publishing Oy.

Verohallinto. (1997). Osakeyhtiölain uudet rahoitusvälineet verotuksessa. Viitattu 13.7.2017. [http://www.vero.fi/fi-FI/Syventavat-veroohjeet/Elinkeinoverotus/Osakkeet-osingot-ja-peitelly-osingonjako/Osakeyhtiolain-uedet-rahoitusvalineet-ve\(10212\).](http://www.vero.fi/fi-FI/Syventavat-veroohjeet/Elinkeinoverotus/Osakkeet-osingot-ja-peitelly-osingonjako/Osakeyhtiolain-uedet-rahoitusvalineet-ve(10212).) 12.6.2016

Velkakirjalaki 1947/622. Viitattu 24.8.2017. <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1947/19470622>

Yritystutkimus ry. (2017). *Yritystutkimuksen tilinpäätösanalyysi*. 10. painos. Helsinki: Gaudeamus Oy

Kululajikohtainen tuloslaskelma (KPA 1:1 §)

Liite 1/1

1. LIIKEVAIHTO
2. Valmiiden ja keskeneräisten tuotteiden varastojen muutos
3. Valmistus omaan käyttöön
4. Liiketoiminnan muut tuotot
5. Materiaalit ja palvelut
 - a) Aineet, tarvikkeet ja tavarat
 - aa) Ostot tilikauden aikana
 - ab) Varastojen muutos
 - b) Ulkopuoliset palvelut
6. Henkilöstökulut
 - a) Palkat ja palkkiot
 - b) Henkilösivukulut
 - ba) Eläkekulut
 - bb) Muut henkilösivukulut
7. Poistot ja arvonalentumiset
 - a) Suunnitelman mukaiset poistot
 - b) Arvonalentumiset pysyvien vastaavien hyödykkeistä
 - c) Vaihtuvien vastaavien poikkeukselliset arvonalentumiset
8. Liiketoiminnan muut kulut
9. LIIKEVOITTO (-TAPPIO)
10. Rahoitustuotot ja -kulut
 - a) Tuotot osuuksista saman konsernin yrityksissä
 - b) Tuotot osuuksista omistusyhteisyhteisöissä
 - c) Tuotot muista pysyvien vastaavien sijoituksista
 - d) Muut korko- ja rahoitustuotot
 - e) Arvonalentumiset pysyvien vastaavien sijoituksista
 - f) Arvonalentumiset vaihtuvien vastaavien rahoitusarvopapereista
 - g) Korkokulut ja muut rahoituskulut
11. VOITTO (TAPPIO) ENNEN TILINPÄÄTÖSSIIRTOJA JA VEROJA
12. Tilinpäätössiirrot
 - a) Poistoeron muutos
 - b) Verotusperusteisten varausten muutos
 - c) Konserniavustus
13. Tuloverot
14. Muut välittömät verot
15. TILIKAUDEN VOITTO (TAPPIO)

Tase (KPA 1:6 §)

Liite 2/1

V a s t a a v a a

A PYSYVÄT VASTAAVAT

I Aineettomat hyödykkeet

1. Kehittämismenot
2. Aineettomat oikeudet
3. Liikearvo
4. Muut aineettomat hyödykkeet
5. Ennakkomaksut

II Aineelliset hyödykkeet

1. Maa- ja vesialueet
2. Rakennukset ja rakennelmat
3. Koneet ja kalusto
4. Muut aineelliset hyödykkeet
5. Ennakkomaksut ja keskeneräiset hankinnat

III Sijoitukset

1. Osuudet saman konsernin yrityksissä
2. Saamiset saman konsernin yrityksiltä
3. Osuudet omistusyhteisyriksissä
4. Saamiset omistusyhteisyriksiltä
5. Muut osakkeet ja osuudet
6. Muut saamiset

B VAIHTUVAT VASTAAVAT

I Vaihto-omaisuus

1. Aineet ja tarvikkeet
2. Keskeneräiset tuotteet
3. Valmiit tuotteet/tavarat
4. Muu vaihto-omaisuus
5. Ennakkomaksut

II Saamiset

1. Myyntisaamiset
2. Saamiset saman konsernin yrityksiltä
3. Saamiset omistusyhteisyriksiltä
4. Lainasaamiset
5. Muut saamiset
6. Maksamattomat osakkeet/osuudet
7. Siirtosaamiset

III Rahoitusarvopaperit

1. Osuudet saman konsernin yrityksissä
2. Muut osakkeet ja osuudet
3. Muut arvopaperit

IV Rahat ja pankkisaamiset

V a s t a t t a v a a

A OMA PÄÄOMA

I Osake-, osuus- tai muu vastaava pääoma

II Ylikurssirahasto

III Arvonkorotusrahasto

IV Muut rahastot

1. Sijoitetun vapaan oman pääoman rahasto
2. Vararahasto
3. Yhtiöjärjestyksen tai sääntöjen mukaiset rahastot
4. Käyvän arvon rahasto
5. Muut rahastot

V Edellisten tilikausien voitto (tappio)

VI Tilikauden voitto (tappio)

B TILINPÄÄTÖSSIIRTOJEN KERTYMÄ

1. Poistoero
2. Verotusperäiset varaukset

C PAKOLLISET VARAUKSET

1. Eläkevaraukset
2. Verovaraukset
3. Muut pakolliset varaukset

D VIERAS PÄÄOMA

1. Joukkovelkakirjalainat
2. Vaihtovelkakirjalainat
3. Lainat rahoituslaitoksilta
4. Takaisinlainat työeläkevakuutuslaitoksilta
5. Saadut ennakot
6. Ostovelat
7. Rahoitusvekselit
8. Velat saman konsernin yrityksille
9. Velat omistusyhteisyriksille
10. Muut velat
11. Siirtovelat